

Opinnäytetyö (AMK)
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Toiminnalliset menetelmät
2015

Eliisa Ketola & Tellu Leino

ILMAISUTAIDON ENSILENTO PERHEPESÄSSÄ

– Opas draamakasvatuksen hyödyntämisestä
avoimessa varhaiskasvatuksessa

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma | Toiminnalliset menetelmät

2015 | 56+23

Heli Virjonen

Eliisa Ketola & Tellu Leino

ILMAISUTAIDON ENSILENTO PERHEPESÄSSÄ- OPAS DRAAMAKASVATUKSEN KÄYTÖSTÄ AVOIMESSA VARHAISKASVATUKSESSA

Tämä raportti kuvaa kehittämistyötämme, joka käynnistyi tammikuussa 2015 ja päättyi saman vuoden marraskuussa. Kehittämishankkeen toimeksiantajana toimi Liedon kunta ja työelämän yhteistyökumppanina avoin päiväkotiperhepesä.

Kehittämistyönämme oli lisätä tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa Perhepesässä ohjatun draamakasvatuksellisen toiminnan kautta. Kehittämistehtävänä oli juurruttaa draamakasvatus uutena menetelmänä pysyväksi osaksi Liedon Perhepesän työntekijöiden toimintaa. Kehitimme Perhepesään uuden työvälineen draamakasvatuksen käyttöön. Työvälineen avulla halusimme lisäksi selvittää draamakasvatuksen positiivisia vaikutuksia lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen.

Kehittämishankkeen alussa suunnittelimme työvälineen draamapedagogiikan käyttöön. Työvälineeseen kuuluu satu, eläinkortit ja eläinpussi. Kokeilimme työvälineen toimivuutta Perhepesässä viiden toimintakerran ajan alkaen huhtikuusta ja loppuen toukokuuhun. Keräsimme toimintaan osallistuneilta asiakkailta sekä työelämän yhteistyökumppanilta palautetta draamatuokioista ja niiden pohjalta teimme oppaan draamakasvatuksen käytöstä avoimessa varhaiskasvatuksessa.

Opas valmistui lokakuussa 2015. Opas sisältää hyödyllistä tietoa draamakasvatuksesta ja draaman positiivisista vaikutuksista lapsen kehitykselle. Opas antaa vinkkejä draamatuokioiden suunnitteluun sekä sisältää viisi valmista runkoa niiden toteutukseen. Draamatuokiossa käyttämämme eläinhahmot ja satu löytyvät oppaasta. Jokaisen eläimen kohdalla on lisäksi esimerkkilaulu tai -runo, jota voi tuokiossa käyttää. Oppaan lopussa on kattava lista tuokioiden käytetyistä materiaaleista. Opas on toimitettu Perhepesään sekä Liedon kunnan varhaiskasvatusjohtajalle. Toivomme, että oppaamme ottaa tuulta alleen ja jää elämään Liedon varhaiskasvatuksessa.

ASIASANAT:

avoin varhaiskasvatus, avoin päiväkotiperhepesä, vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus, vertaistuki, varhainen tuki, draamapedagogiikka, draamaprosessi

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of Social Services | Functional Methods

2015 | 56+23

Heli Virjonen

Eliisa Ketola & Tellu Leino

THE FIRST FLIGHT OF EXPRESSION SKILLS - BROCHURE HOW TO USE DRAMA PEDAGOGIC IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION

This report describes our development project which started in January 2015 and ended in November the same year. The client of our development project was the municipality of Lieto and partner at the field was open day care unit Perhepesä.

Our development project was to increase goal- and plan-oriented work in Perhepesä by having drama pedagogic activities. Our development mission was to change drama pedagogic from a totally new method to a permanent one for the workers in Perhepesä. We developed a new tool to use drama pedagogic. We also wanted to use our tool to find out what positive influence drama pedagogic can have considering the interaction between child and parent.

In the beginning of our development project we invented a tool to use drama pedagogic. The tool includes a fairy tale, animal cards and an animal bag. We tested the functionality of the tool in Perhepesä five times starting from April and ending in May. We collected feedback from our clients and partner at the field and used the information we got to make a brochure about how to use drama pedagogic in early childhood education.

We completed the brochure in October 2015. The brochure includes useful information of drama pedagogic and the positive influence it has for the development of children. The brochure gives tips how to plan drama pedagogical activities. It also includes five complete activity planners. The fairy tale and animal character cards we used can be found in the brochure. With every character there is also an exemplary song or poem. In the end of the brochure there is a comprehensive list of materials. We have delivered the brochure to Perhepesä and for the director of early childhood education in Lieto. We wish our brochure will keep on living in Lieto.

KEYWORDS:

open early childhood education, open daycare, interaction between child and parent, peer support, early support, drama pedagogic, drama process

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT	8
2.1 Kehittämistyön ominaispiirteet	8
2.2 Toimintaympäristön kuvaus	9
2.3 Tarve, tavoitteet ja kehittämistehtävät	11
3 PERHEPESÄ TUKENA PERHEIDEN ARJESSA	14
3.1 Avoin päiväkotitoiminta	14
3.2 Vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukeminen Perhepesän vertaisryhmissä	16
3.3 Vertaistuki	17
3.4 Varhainen tuki	18
4 DRAAMAPEDAGOGIIKKA PERHEPESÄSSÄ	20
4.1 Draama varhaiskasvatuksessa	20
4.2 Draamapedagogiikka	22
4.3 Draamaprosessi	25
5 KEHITTÄMISHANKKEEN MENETELMÄT JA PROSESSIN AIKATAULU	29
5.1 Kehittämismenetelmät ja dokumentointi	29
5.2 Kehittämishankkeen aikataulu	33
6 DRAAMAPROSESSIN TOTEUTUS PERHEPESÄSSÄ	36
6.1 Toteutuksen suunnittelu	36
6.2 Toteutus	39
7 ILMAISUTAIDON ENSILENTO LÄHTEE NYT -OPAS	46
7.1 Oppaan ideointi	46
7.2 Oppaan työstäminen	46
7.3 Oppaan viimeistely	47
8 ARVIOINTI JA POHDINTA	48
8.1 Palaute asiakkailta ja työelämän yhteistyökumppaneilta	48
8.2 Itsearviointi työskentelystä	50

8.3 Pohdintaa kehittämistyön levityksestä ja jatkokehittämisestä	53
8.4 Tulevaisuus sosiaalialan moniosaajana	54
LÄHTEET	55

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa
Liite 2. Mainos
Liite 3. Palautelomake asiakkaille
Liite 4. Palautelomake työntekijälle
Liite 5. Opas

KUVAT

Kuva 1. Eläinkortit mökissään	40
Kuva 2. Eläinpäähineet.	43
Kuva 3. Näyttelijäseuruetta.	44

KUVIOT

Kuvio 1. Toimintakerran prosessi.....	28
Kuvio 2. Kehittämishankkeen aikataulu ja menetelmät.....	35
Kuvio 3. Draamallisen toimintakerran prosessin eteneminen.	37
Kuvio 4. Draamaprosessi Perhepesässä.	39

1 JOHDANTO

Avoimen päiväkotitoiminnan kehittäminen on hyvin ajankohtaista, sillä koko avoimen varhaiskasvatuksen voidaan ajatella yhä hakevan paikkaansa varhaiskasvatuksessa ja lainsäädännössä. Samoin muotoaan etsii avoimen varhaiskasvatuksen toiminnan sisältö ja jatkuvuus: valitettavan usein toiminta on kertaluontoista ja lyhytaikaista. Keskustelussamme opinnäytetyömme alkuvaiheen työelämän yhteistyökumppanin Rea Metsäpalon kanssa 12.2.2015 tämä avoimen varhaiskasvatuksen kehittämistarve tuli vahvasti esille, minkä vuoksi toteutimme kehittämistyömme yhteistyössä Liedon kunnan avoimen päiväkotiperhepesän kanssa. Perhepesän asiakkaat ovat pääasiassa Liedon kunnassa asuvia alle kouluikäisiä lapsia ja heidän vanhempiaan. Perhepesän avoimessa päiväkodissa ja kerhotoiminnassa työskentelevät perheohjaaja ja lastentarhanopettaja.

Kehittämistyömme lisää tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa Perhepesässä sekä kehittää ohjattua draamakasvatuksellista toimintaa. Kehittämistehtävänäimme olikin juurruttaa draamakasvatus uutena menetelmänä pysyväksi osaksi Liedon Perhepesän työntekijän arkea. Kehittämistyön tuotoksena koostimme oppaan draamakasvatuksen käytöstä avoimessa varhaiskasvatuksessa. Opas innostaa Liedon avoimen varhaiskasvatuksen työntekijää kokeilemaan siipiensä kantavuutta draamallisessa toiminnassa ja madaltaa kynnystä uuden työmenetelmän käyttöönotossa. Valitsimme kehittämistyömme toteutettavaksi draamakasvatuksellisen toiminnan, sillä se ei ollut Perhepesässä ennestään käytössä ja halusimme syventää omaa ammattitaitoamme draamapedagogiikan puolelle.

Juurruttaaksemme draamakasvatuksen uutena työmenetelmänä Perhepesään pilotoimme kehittämäämme työvälinettä viiden toimintakerran pituisesti. Sovimme työelämän yhteistyökumppanimme kanssa, että tulisimme syksyllä 2015 uudestaan Perhepesään esittelemään draamaprosessin pohjalta tekemäämme tuotosta. Päätimme myös toteuttaa draamatuokioita uudestaan syksyn tullen yhden tai kahden toimintatuokion verran siten, että yhteistyökumppanimme oh-

jaisi tuokioita yhdessä toisen kehittämistyöntekijän kanssa. Tällä tavoin saisimme yhteistyökumppaniamme sitoutettua kehittämistoimintaamme entistäkin enemmän.

Tämä raportti kuvaa kehittämishankkeemme prosessia. Luvussa 2 esittelemme kehittämistyömme lähtökohtia toimintaympäristöineen, tavoitteineen ja kehittämistehtävineen. Tietoperustaan keskitymme raportin luvuissa 3 ja 4. Lukuihin sisältyy tietoa avoimen päiväkotitoiminnan ominaispiirteistä sekä draamapedagogiikan ulottuvuuksista.

Kehittämishankkeemme menetelmistä, aikataulusta ja toteutuksesta kerromme luvuissa 5 ja 6. Kehittämistyön tuotoksen, ”Ilmaisutaidon ensilento lähtee NYT! – Opas draamakasvatuksen hyödyntämisestä varhaiskasvatuksessa”, syntyä kuvaillaan puolestaan luvussa 7. Luvussa 8 arvioimme kehittämishanketyöskentelyämme niin asiakkailta ja työelämän yhteistyökumppaneilta saamamme palautteen kuin itsearviointin avulla. Raporttimme päätteeksi pohdimme myös kehittämistyömme levitettävyyttä ja vaikuttavuutta sekä omaa tulevaisuuttamme sosiaalialan moniosaajina.

Työmme avainsanoja ovat avoin varhaiskasvatus, avoin päiväkotitoiminta, lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus, vertaistuki, varhainen tuki sekä draamapedagogiikka ja draamaprosessi. Näistä aiheista koostuu kehittämistyössämme käyttämämme kirjallisuus.

2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Kehittämistyön ominaispiirteet

Toteutimme kehittämishankkeemme yhteistyössä Liedon avoimen päiväkotiperhepesän kanssa. Kehittämishankkeemme tuotoksena kokosimme toimeksiantajallemme oppaan draamapedagogiikan käytöstä avoimessa varhaiskasvatuksessa. Kehittämistyöskentely on toimintaa, joka tavoittelee työelämän käytännön toiminnan kehittämistä, järjeistämistä, ohjaamista tai järjestämistä (Virtuaaliammattikorkeakoulu 2010). Kehittämistyö koostuu sisällöllisesti tietoperustasta, toimijoista, kehittämisen menetelmistä, saadusta aineistosta ja materiaalista sekä tuotoksesta. Kehittämistyön voidaan ajatella olevan tutkimuksellisen raportin vaihtoehto, jossa yhdistyvät sekä toiminnallinen osuus että raportointi. (Vilkka & Airaksinen 2003, 9.)

Kehittämistyöstä syntyy aina tuotos, joka voi olla esimerkiksi esite, perehdytyskansio, portfolio, opas tai malli. Kehittämistyö, jonka tavoitteena on tuotoksen tekeminen edellyttää, että mukana on kehittämistyöntekijöiden lisäksi myös muita toimijoita. Työelämän toimijoiden osallistuminen kehittämistyön eri vaiheissa kohti lopullista tuotosta on tärkeää. Kehittämistyön eri vaiheet etenevät eri toimijoiden kanssa työelämän toimintaympäristössä dialogisessa vuorovaikutuksessa. Kehittämistyö on jatkuvaa arviointia, keskustelua, toiminnan uudelleen suunnitelmista, palautteen antamista ja vastuunottamista. (Vilkka & Airaksinen 2003, 9; Salonen 2013, 5-6.)

Kehittämistyö pyrkii toiminnan, palvelun tai tuotteen kehittämiseen, joten siihen voidaan viitata myös kehittämishankkeen nimellä. Kehittäminen on toimintaa, joka konkreettisin toimin pyrkii toiminnalle asetetun tavoitteen saavuttamiseen. Prosessi koostuu kehittämistarpeen perustelusta, käytännön organisoinnista, toiminnan toteutuksesta ja sen arvioinnista sekä tuotoksen koostamisesta ja eteenpäin levittämisestä. (Toikko & Rantanen 2009, 14, 56 – 57.)

Kari Salonen kuvaa oppimateriaalissaan ”Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön” (2013, 13–15.) kehittämistyön kaksi ideaalimallia. Nämä ideaalimallit ovat nimeltään lineaarinen malli ja spiraalimalli. Lineaarissa mallissa kehittämistyö etenee kaavamaisesti ennalta laaditun kehittämissuunnitelman mukaan. Kehittämistyön vaiheita ovat tavoitteen määrittely, suunnittelu, toteutus sekä päättäminen ja arviointi. Lineaarinen malli on rakenteeltaan selkeä, mutta siinä ei ole huomioitu kehittämistyössä mahdollisesti ilmeneviä muuttuvia tekijöitä. Spiraalimallissa puolestaan kyseiset muuttuvat tekijät on otettu huomioon. Tämän mallin mukaisessa kehittämistoiminnassa on aikaa pysähtymiselle, uudelleen arvioinnille ja toimenpiteiden tarkentamiselle. Malli etenee suunnitteluvaiheesta toimintaan ja toiminnasta edelleen havainnointiin sekä reflektointiin. Malli etenee kehämuotoisesti ja reflektoinnin jälkeen kehittämisen kehä jatkuu jälleen uudessa kehässä. Spiraalimallissa edetään pienin askelin ja tiedostetaan, ettei kaikkea voi suunnitella ja ottaa huomioon ennen kehittämistyön alkua.

Kehittämistyömme Perhepesään on yhdistelmä sekä lineaarista että spiraalista kehittämistyön mallia. Teimme kehittämistyömme alussa tarkat suunnitelmat työmme etenemistä koskien, mutta toisaalta annoimme joustavasti tilaa myös muutoksille ja asioiden uudelleen jäsentämiselle. Salonen nimittää oppimateriaalissaan (2013, 16.) tätä mallia konstruktiviseksi malliksi. Siinä kehittämistyö suunnitellaan huolellisesti, sitä vaiheistetaan, siinä opitaan ja osallistetaan työstämisen ohella sekä käytetään monipuolista menetelmäosaamista. Siinä siis yhdistyvät molempien mallien vahvuudet, jolloin myös kehittämistyön tulokset paranevat. Kehittämistyössä tärkeintä on, että kehittämistoiminnasta saatu hyöty auttaa sekä asiakkaita että työyhteisöä.

2.2 Toimintaympäristön kuvaus

Toimeksiantajanamme ja yhteistyökumppaninamme kehittämistyössämme oli Liedon varhaiskasvatuspalveluihin lukeutuva avoin päiväkoti Perhepesä. Toimeksiantajan läsnäolo lisää kehittämistyöntekijän vastuullisuutta ja projektinhal-

lintataitoja sekä antaa mahdollisuuden saada aidon kosketuksen työelämän kehittämistarpeisiin, asiakkaisiin ja työntekijöihin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9, 16 – 17; Salonen 2013, 5-6.) Toimeksiantajan yhteistyöhalukkuudella on siis positiivinen vaikutus kehittämistyölle.

Liedon avoin päiväkotiperhepesä sijaitsee kunnan keskustassa, vanhan kunnantalon ”Kunnantuvan” tiloissa. Idyllinen, kaksikerroksinen puutalo jakautuu avoimen päiväkodin, Mannerheimin lastensuojeluliiton Liedon paikallisyhdistyksen sekä aamu- ja iltapäiväkerhojen palveluihin. Työntekijöinä Perhepesässä toimivat kehittämishankkeemme aikana avoimen päiväkodin puolella perheohjaajan sijaisena sosionomi ja kerhotoiminnan puolella vakinaistettu lastentarhanopettaja. Lisäksi Perhepesän työyhteisöön kuuluivat kerho- ja puistotoiminnassa työskentelevät lastenhoitaja ja perhepäivähoitajat.

Avoimen päiväkodin toimintaan osallistuvat enimmäkseen kotihoidossa olevat alle kouluikäiset lapset perheineen. Perhepesän avoimen päiväkotitoiminnan arki koostuu viikoittain vaihtuvasta ohjelmasta. Toiminnan tavoitteena on tarjota perheille monimuotoista toimintaa, kasvatuksellista tukea sekä vertaisseuraa. Avoimessa päiväkotiperhepesässä toimivat avoimet ryhmät maanantaista torstaihin klo.09:00-12:00, MLL:n vauvakahvila taas toimii keskiviikkoisin ja perhekahvila perjantaisin. Tiistaisin Perhepesän tiloissa on puolestaan suljettu äiti-vauva – ryhmä. (Lieto 2014; Lieto 2015.)

Lieto on maalaiskunta, mistä johtuen myös Perhepesän ryhmiin osallistuvat perheet tulevat laajalta alueelta pitkienkin välimatkojen päästä. Tiedon Perhepesän toiminnasta asiakkaat saavat usein kunnan perhevalmennuksen, neuvolan tai internetin välityksellä. Avoimen päiväkodin ryhmiin ei tarvitse ilmoittautua etukäteen, minkä vuoksi asiakasmäärät vaihtelevat päivästä riippuen.

Toteutimme kehittämishankkeemme integroituna Eliisa Ketolan suuntaavien opintojen harjoittelujaksoon. Harjoittelujakso ajoittui keväälle 2015 ja oli kymmenen viikon mittainen. Kehittämishankkeessa olivat mukana toimeksiantajan puolelta hankkeen alkuvaiheessa perheohjaaja Rea Metsäpalo, kehittämisprosessin aikana perheohjaajan sijaisena toimiva Saija Huttunen ja hankkeen lop-

puvaiheessa perheohjaaja Niina Laivamaa. Kehittämishankkeemme toimintahetkiin osallistuvat paikalliset lapsiperheet keskiviikon avoimesta ryhmästä. Toiminnan asiakasläheisyydellä toteutimme asianosaisten oikeutta kehittämistoimintaan osallistumiseen (Toikko & Rantanen 2009, 90 – 91).

Toimintahetkiemme toimintaympäristönä olivat avoimen päiväkodin tilat, joihin kuuluivat tupakeittiö, avoin leikkitila, pieni huone imettäjiä varten sekä askarteluhuone. Päätimme toteuttaa kehittämistyömme viisi toimintahetkeä leikkitilan puolella, ja kaikki toimintakerrat toteutettiin samassa huoneessa toiminnan jatkuvuuden tunteen turvaamiseksi. Tilana leikkihuone oli kuitenkin altis häiriötekijöille; lelut veivät lasten huomiota toiminnasta, aikuiset liikkuvat leikkihuoneesta tupakeittiöön ja takaisin ja ryhmää oli hankala koota yhteen huoneen pitkän mallin vuoksi. Tämän vuoksi ryhmänohjaustaidot korostuivat toimintahetkimämme.

2.3 Tarve, tavoitteet ja kehittämistehtävät

Keskustelussamme opinnäytetyömme alkuvaiheen työelämän yhteistyökumppanin Rea Metsäpalon kanssa 12.2.2015 tuli esiin avoimen varhaiskasvatuksen kehittämistarve. Avoimen päiväkotitoiminnan kehittäminen on ajankohtaista, sillä koko avoimen varhaiskasvatuksen voidaan ajatella yhä hakevan paikkaansa varhaiskasvatuksessa ja lainsäädännössä. Samaa mieltä oli myöhemmin yhteistyökumppaniksemme vaihtanut Saija Huttunen, jonka kanssa keskustelimme useasti kehittämistyömme aikana.

Vuonna 2012 opetus- ja kulttuuriministeriö asetti työryhmän, jonka tavoitteena oli päivähoitolakia koskevien säädöksiä uudistaminen (Alila ym. 2014 12–15). Mannerheimin lastensuojeluliitto antoi lausunnon kyseisen varhaiskasvatustilatyöryhmän vuoden 2014 esityksistä. Lausunnossaan MLL korostaa varhaiskasvatusta lapsen oikeutena eikä kannata subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamista. Työryhmän lakiesityksessä mainitaankin, että kaikilla lapsilla on oltava yhdenvertaiset ja tasa-arvoiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen. Tämä yh-

denvertainen mahdollisuus on osa subjektiivista päivähoito-oikeutta. (Alila ym. 2014, 20; MLL 2015.)

Vanhemmilla tulisi olla mahdollisuus aidosti vaikuttaa varhaiskasvatuksen ja päivähoidon muodon valitsemiseen siten, että se vastaa heidän lapsensa yksilöllisiin tarpeisiin sekä heidän perheensä tilanteeseen. Tästä johtuen varhaiskasvatusta koskevaan lainsäädäntöön tulisi kirjata kuntien yleinen järjestämisvelvollisuus avoimiin varhaiskasvatuspalveluihin perinteisen päivähoidon lisäksi. Samoin avoin varhaiskasvatus tulisi määritellä lainsäädännössä. (MLL 2015.) Avoimen varhaiskasvatuksen ja sen järjestämisvelvollisuuden määrittäminen lainsäädännössä tukisi subjektiivista päivähoito-oikeutta.

Varhaiskasvatuksen laadun takaajana on koulutettu, monipuolinen ja osaava henkilöstö. Tämän vuoksi henkilöstön koulutuksen ja jatkokouluttautumisen riittävydestä sekä kelpoisuusvaatimuksista on syytä huolehtia. Paitsi itse avoimen varhaiskasvatuksen asemasta, myös avoimen varhaiskasvatuksen henkilöstöstä tulisi säätää laissa. (MLL 2015.) Vuonna 2015 uuden varhaiskasvatuslain toisessa vaiheessa annetut lausunnot hallituksen esityksestä varhaiskasvatuslaiksi eivät kuitenkaan edelleen sisällä mainintaa avoimista varhaiskasvatuspalveluista, sen järjestämisvelvollisuudesta tai henkilöstön pätevyydestä (OKM 2015).

Kehittämistyömme lisää tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa Perhepesässä sekä kehittää ohjattua draamakasvatuksellista toimintaa. Kehittämistehtävänäimme olikin juurruttaa draamakasvatus uutena menetelmänä pysyväksi osaksi Liedon Perhepesän työntekijöiden toimintaa. Pilotoimme uutta menetelmää draamakasvatuksen käyttöön ja opastimme siihen liittyvien työvälineiden käytössä. Kehittämistehtävämme lisäksi kartoitimme vanhemmilta sekä työntekijöiltä, mitä mahdollisia positiivisia vaikutuksia draamapedagogiikalla on aikuisen ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. Kehittämistyömme kehittää Perhepesän avoimen päiväkodin toiminnan sisältöä ja jatkuvuutta, mikä osaltaan edistää myös avoimen päivähoidon vetovoimaisuutta.

Kehittämistyön tarve tuli esiin paitsi avoimen varhaiskasvatuksen nykytilasta, myös Perhepesän arjen ja rutiinien sisällöistä. Keskustellessamme avoimessa päiväkotiperhepesässä perheohjaajana toimivan Rea Metsäpalon kanssa kävi ilmi, että draamapedagogiikka on menetelmänä Perhepesälle täysin uusi. Lisäksi Perhepesän toiminta ei ole ollut prosessinomaista, vaan hyvin irrallista ja lyhytkestoista. Tämän vuoksi suunnittelimme viiden toimintakerran kokonaisuuden, joissa toimimme itse draamakasvatusohjaajina Perhepesän työntekijän havainnoidessa toimintaamme. Näiden toimintakertojen aikana toteutimme draamaprosessin yhdessä ryhmän kanssa osallistujia osallistaen ja aktivoiden.

Kehittämistyömme tavoitteena oli paitsi uuden työtavan tuominen Liedon avoimeen päiväkotiperhepesään, myös saada niin lapset kuin vanhemmatkin osallistumaan mahdollisimman aktiivisesti draamaprosessiin. Tavoitteenamme oli tehdä draamakasvatuksesta pysyvä, jatkuva ja luotettava toimintatapa Perhepesään. Tavoitteemme saavuttamiseksi ideoimme ja koostimme draamakasvatukseen käyttämämme menetelmistä Perhepesän työntekijöiden käyttöön. Oppaaseen sisältyy käytännön ideoita ja keräämästämme palautteesta johdettuja ohjeita, jotka madaltavat kynnystä uuden työtavan käyttöönottoon. Lisäksi perehdytimme Liedon avoimen päiväkotiperhepesän työntekijät draamakasvatuksen menetelmän ja oppaan käyttöön.

3 PERHEPESÄ TUKENA PERHEIDEN ARJESSA

3.1 Avoin päiväkotitoiminta

Avoin varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, jota kunnat järjestävät lapsiperheille muun päivähoidon lisäksi. Avoimen varhaiskasvatuksen asiakkaina ovat lapsiperheet, perhepäivähoitajat sekä juuri alakoulun aloittaneet pienet koululaiset. Avoimen varhaiskasvatuksen muotoja ovat esimerkiksi avoimet päiväkodit, kerho- ja leikkikoulutoiminta sekä leikkipuistotoiminta. Kunnat ovat avoimen varhaiskasvatustoiminnan pääasiallisia tarjoajia, mutta myös seurakunnat ja järjestöt voivat tuottaa kyseisiä palveluja. (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2015a.)

Perheiden ongelmien sekä syrjäytymisen ennaltaehkäiseminen ja huomaaminen mahdollistuu avoimessa varhaiskasvatuksessa ja avoimessa päiväkotitoiminnassa (Kariluoma 2013, 16). Perheet pystyvät palveluja käyttäessään vertaamaan omaa tilannettaan muiden samankaltaisessa tilanteessa olevien vertaisperheiden kanssa, mikä helpottaa oman tilanteen ja ongelmakohtien tunnistamista. Avoin päiväkoti onkin asiakkailleen, niin pienille kuin suurille, tärkeä vertaisryhmä. (THL 2015a.) Avoimen päiväkodin asiakkaina vanhemmat ovat jo avoimien varhaiskasvatuspalveluiden piirissä, joten parhaimmassa tapauksessa heillä on matala kynnyks saada tietoa siitä, miten he voivat hakeutua erityispalvelujen asiakkaaksi. Lasten ja perheiden hyvinvoinnin lisääminen onkin yhtenä tavoitteena avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa. (Kariluoma 2013, 16; THL 2015a.)

Avoin päiväkotitoiminta tarjoaa ohjattua yhteistoimintaa leikin, kädentaitojen, musiikin, liikunnan ja ympäristökasvatuksen kautta lapsille ja vanhemmille yhdessä. Tämä lasten ja vanhempien yhdessä toimiminen edistää varhaista vuorovaikutusta ja turvallisen kiintymyssuhteen syntymistä. (THL 2015a.) Avoimessa päiväkodissa kotihoidon tai vähäisen päivähoitotarpeen lapset sekä heidän vanhempansa saavat mahdollisuuden osallistua monipuoliseen toimintaan ja saada sosiaalisia kontakteja. Lapset saavat harjoitella vuorovaikutustaitojaan ja

sosiaalisia taitojaan. Lisäksi vanhemmat saavat kasvatuksellista tukea niin toisilta lapsiperheiltä kuin henkilöstöltä. (Kariluoma 2013, 5.)

Avoim päiväkotitoiminta on asiakkailleen maksutonta ja siihen ei tarvitse ilmoittautua erikseen. Toimintaa järjestetään yleensä muutamana kertana viikossa joko avoimen päiväkodin omissa tiloissa tai muun päiväkodin osana. Avoimen päiväkodin henkilökunta suunnittelee, ohjaa ja arvioi päivittäistä toimintaa, mutta vastuu lapsista säilyy hoidon aikana vanhemmilla. Yleensä avoimen päiväkodin toiminnasta vastaa lastentarhanopettaja-lastenhoitaja – työpari, ja heidän esimiehenään on päiväkodin johtaja. (THL 2015a.) Toiminnan järjestämistä ja kehittämistyötä ohjaavat päivähoitolaki, sosiaalihuoltolaki ja lastensuojelulaki, kuin myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja kuntien ja yksiköiden varhaiskasvatussuunnitelmat (Kariluoma 2013, 11).

Liedon Perhepesän toimintaa ohjaa Liedon kunnan varhaiskasvatussuunnitelma. Perhepesällä ei kehittämishankkeemme aikana ollut vielä omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa, mutta sen suunniteltu valmistumisajankohta oli syksyllä 2015. Liedon kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa keskeisenä toiminta-ajatuksena on lapsen turvallisen kasvun tukeminen yhdessä perheen kanssa huomioiden sekä lapsen yksilölliset tarpeet että lapselle ominaiset tavat toimia. Suunnitelman tavoitteita ovat lapset huomioon ottavan kasvatuskumppanuuden toteutuminen, lapsuuden ja leikin arvostaminen, turvallisen ja lapsen kehitystä tukevan varhaiskasvatusympäristön luominen, hyvinvoiva lapsi sekä suunnitelmallisen varhaiskasvatuksen toteutuminen ammattitaitoisen henkilöstön avulla. (Lieto 2013.)

Perhepesässä työskentelee perheohjaaja, joka vastaa Perhepesän toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta. Ohjelmaan kuuluu ohjattuja tuokioita sekä rentoa yhdessäoloa laulun, leikin ja askartelun parissa. Lapset saavat Perhepesästä leikkiseuraa ja vanhemmat vertaistukea toisistaan. Vanhempien toiveiden mukaan Perhepesään voidaan myös perustaa erilaisia pienryhmiä. (Lieto 2013.) Kehittämishankkeemme alussa keskustelimme perheohjaaja Rea Metsäpalon kanssa hänen työstään. Tärkeimmäksi työtehtäväkseen hän mainitsi vanhempien ja lasten välisen vuorovaikutuksen tukemisen.

3.2 Vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukeminen Perhepesän vertaisryhmissä

Syntymästään lähtien vauvalla on tarve ja kyky vuorovaikutukseen (Mäntymaa 2006, 20). Varhainen vuorovaikutus tarkoittaaakin kaikkea sitä yhdessä olemista, kokemista ja tekemistä lapsen ja aikuisen kesken lapsen ensimmäisien ikävuosien ajan, mikä luo lapselle mielikuvamallin yhdessä olemisesta. Tämä malli on pohjana sille, miten lapsi tulevaisuudessa tulee ennakoimaan, havainnoimaan, tulkitsemaan ja osallistumaan vuorovaikutustilanteisiin. (Salo 2003, 57–58).

Lapsuuden varhaisvuosien vuorovaikutustilanteet ja ihmissuhteet luovat lapselle kuvan siitä, millainen hän ja muut ihmiset ovat, sekä miten hän vaikuttaa heihin ja miten he vaikuttavat häneen. Pysyvien, lämpimien ihmissuhteiden lasta hoitavien aikuisten kanssa voidaankin ajatella olevan lapsen perustarve, sillä nämä pysyvät ja pitkäkestoiset tunnesiteet ovat lapsen kehityksen kannalta olennaisia. Näistä tunnesiteistä kehittyy kiintymyssuhteita, jotka ovat tärkeitä myöhemmin solmittavia ihmissuhteita ajatellen. (Sinkkonen 2001, 27–34.)

Kiintymyssuhde on tunneside, joka kehittyy varhaisessa vuorovaikutuksessa lapsen ja vanhemman välille. Kiintymyssuhteet voidaan jaotella turvallisiin ja turvattomiin kiintymyssuhteisiin. Kiintymyssuhde on tunnesäätelysuhde, jossa vanhempi havaitsee, tulkitsee ja vastaa lapsen tarpeisiin. Jos vanhempi vastaa lapsen tarpeisiin johdonmukaisesti, ennustettavasti ja sensitiivisesti, syntyy lapsen ja vanhemman välille turvallinen kiintymyssuhde. Turvattomasta kiintymyssuhteesta puhutaan puolestaan silloin, kun vanhempi vastaa lapsen tarpeisiin väärin tai laiminlyö niitä. (Järvinen ym. 2007, 109–112.)

Yhdessä tekeminen ja vanhemman aika lapselle luovat lapselle perusturvallisuuden tunnetta. Perusturvallisuutta on lapsen viesteihin ja tarpeisiin vastaaminen johdonmukaisesti, mikä saa aikaan luottamuksen tunnetta. Perusturvallisuus on hyvän itsetunnon, minäkuvan ja empatiakyvyn avaintekijöitä. Lapsi oppii luottamaan itseensä ja maailmaan yleensä, tutkii ympäristöään ja leikkii uutta luoden. (Salo 2003, 53–54)

Turvallisuuden tunne ja hyväksyvä ilmapiiri tukevat lapsen vuorovaikutusta ja kehittävät hänen sosiaalisia taitojaan. Sosiaalisia taitoja ovat muun muassa läsnäolo, toiselle tilan antaminen, kuunteleminen, empatiakyky erilaisin elein ja ilmein, oman mielialan säätely sekä toisen hyväksi vuorovaikutustilanteessa toimiminen vastapalvelusta odottamatta. Sosiaaliin taitoihin ja käyttäytymiseen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa vaikuttavat olennaisesti aikaisemmat kokemukset samankaltaisista tilanteista. Vuorovaikutustaitojen voidaan ajatella olevan opittuja selviytymiskeinoja. (Järvinen ym. 2007, 104.) Lapsi oppii sosiaalisia taitoja eniten vanhemmiltaan ja lähiympäristöstään. Vanhempien omien vuorovaikutustaitojen tukeminen onkin tämän vuoksi erittäin tärkeää.

Perhepesän avoimen päiväkodin työntekijä tukee lasten ja vanhempien välistä vuorovaikutusta läsnäolollaan ja keskusteluilla vanhempien ja lasten kanssa. Tärkeää on, että asiakkaiden ja työntekijän välille syntyy avoin, luottamuksellinen ja dialoginen suhde. Tämä merkitsee erilaisten näkökulmien muodostamista ja vastavuoroisten näkökulmien ylläpitämistä. Uteliaisuus ja halu ymmärtää toista ovat dialogisen keskustelun lähtökohtia. Työntekijän ja asiakkaan tasaveraisuus ja kunnioitus luovat tilaa sille, että asiakas voi osallistua keskusteluun omana itsenään ja haluamallaan tavalla. Työntekijä luo toiminnallaan turvallisen ilmapiirin, jossa asiakas huomaa, ettei ole olemassa oikeita tai vääriä sanoja tai tapoja toimia vuorovaikutustilanteessa työntekijän kanssa. Asiakas saa istua hiljaa tai puhua oman valintansa mukaan. (Järvinen ym. 2007, 107–108.)

3.3 Vertaistuki

Perhepesässä vanhemmat saavat avoimen päiväkodin työntekijän lisäksi tukea toisilta vanhemmilta. Avoin päiväkotitarjoaa asiakkailleen vertaistukiryhmän, jonka ohjaajana on varhaiskasvatuksen ammattilainen. Ryhmäläiset saavat arjessa selviytymisen vinkkejä, uutta sisältöä elämäänsä sekä uusia ihmissuhteita. Kokemusten, ajatusten ja tunteiden jakamiseen rohkaiseminen, tilan antaminen asiantuntijuudelle sekä turvallisen ilmapiirin luominen ovat vertaistukiryhmän ohjaajan tehtäviä. (THL 2015b.) Avoimen päiväkotitoiminnan ja sen tar-

joaman vertaistuen onkin todettu edistävän kotiäitien jaksamista (Salomaa & Supperi 2010, 56).

Vertaistuki merkitsee sitä, että samankaltaisessa elämäntilanteessa olevat ihmiset jakavat omia kokemuksiaan ja tietämystään toisilleen sekä tukevat ja auttavat toisiaan vastavuoroisesti. Vertaistukisuhde onkin ”ihmisten välinen, vastavuoroinen ja tasa-arvoinen suhde”. Vertaistuen järjestämiseen ei ole yhtä ainoaa oikeaa mallia. Yleensä vertaistuki liittyy tietynlaiseen elämäntilanteeseen tai ongelmaan, ja usein se tukee ammattiavun vaikutuksia. (THL 2015b.)

Vertaistuen saaminen ja antaminen on voimaannuttava kokemus, jossa yksilö saa tunteen siitä, ettei olekaan tilanteensa kanssa yksin. Parhaimmillaan vertaistuki on muutosprosessi, jossa ihminen tunnistaa omat voimavaransa ja vahvuutensa sekä vastuuntuu oman elämänsä suhteen. (THL 2015b.)

3.4 Varhainen tuki

Varhaisen tuen käsite on haastava, sillä siihen liittyvä toiminta ja menetelmät kehittyvät jatkuvasti. Varhaisen tuen lisäksi käytetään termiä varhainen puuttuminen, ja se sijoitetaan usein ennaltaehkäisevän ja korjaavan työn välimaastoon. (Lindqvist 2008, 11.) Varhaisen tuen tarkoituksena on vastata perheen tarpeisiin mahdollisimman varhain. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut, kuten avoin päiväkotitoiminta, tarjoavat mahdollisuuden lapsiperheiden tilanteen kokonaisvaltaiseen tarkasteluun.

Perheiden varhaisella tukemisella puututaan lapsen hyvinvointia uhkaaviin riskitekijöihin ja tavoitellaan uudenlaista tehokasta tapaa lapsen auttamiseen ja syntyneen huolen käsittelyyn. Työn tavoitteena on perheen voimavarojen lisääminen, vahvuuksien löytäminen sekä varhainen tuki. Työtä tehdään asiakasta kunnioittaen ja asiakkaan ehdoilla. (Lindqvist 2008, 11,17.) Avoimessa päiväkodissa varhainen tuki toteutuu esimerkiksi siinä vaiheessa, kun työntekijän huoli herää äidin uupumuksesta. Huolen herättyä työntekijä voi keskustella asiasta äidin kanssa ja esitellä tälle kotipalvelun tarjoamaa perhetyötä arjen haasteiden helpottamiseksi.

1.4.2015 voimaan astunut uusi sosiaalihuoltolaki tuo varhaiskasvatuspalveluihin entistä suuremman roolin varhaista puuttumista koskien. Osallistuimme Askelmerkki Oy:n järjestämään koulutukseen uudesta sosiaalihuoltolaista 18.5.2015 Turun ammattikorkeakoulun Ruiskadun toimipisteessä. Luennoitsijana oli lakimies Kati Saastamoinen. Uuden sosiaalihuoltolain mukaan lasten päivähoidon henkilökunta on velvollinen tekemään yhteydenoton sosiaalisen tuen tarpeen arvioimiseksi.

Varhaiskasvatuksen ammattilainen voi huolen herättyä tehdä yhteydenoton tarpeen arvioimiseksi joko lapsesta tai lapsen vanhemmista. Työntekijä voi ohjata asiakkaan itse palvelun piiriin tai asiakkaan suostumuksella ottaa yhteyttä kunnan sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen. Työntekijän epäillessä, että välittömät toimenpiteet olisivat perheelle tarpeen, voi hän tehdä ilmoituksen myös ilman asiakkaan suostumusta.

Liedon kunnan varhaiskasvatussuunnitelma vuodelta 2012 sisältää omat ohjeistuksensa siitä, miten toimitaan, jos huoli asiakkaasta herää. Uutta sosiaalihuoltolakia ei ole vielä otettu huomioon kyseisessä varhaiskasvatussuunnitelmassa, mutta sen vaikutus tulee näkymään siinä myöhemmin.

4 DRAAMAPEDAGOGIIKKA PERHEPESÄSSÄ

4.1 Draama varhaiskasvatuksessa

Kehittämistyömme koostuu ohjatun draamakasvatuksen sekä tavoitteellisen ja suunnitelmallisen toiminnan kehittämistyöstä sekä draamakasvatuksen juurruttamisesta uutena menetelmänä Perhepesän työntekijöille. Liedon varhaiskasvatussuunnitelmassa draama on yksi kielen ja vuorovaikutuksen orientaation työmenetelmistä lorujen, laulujen ja leikkien lisäksi. Liedon varhaiskasvatussuunnitelman ajatuksena onkin tukea lapsen luontaista tapaa toimia, leikkiä, liikkua, tutkia sekä saada taiteellisia kokemuksia. (Lieto 2013.)

Valtakunnalliseen linjaukseen varhaiskasvatuksen sisältöorientaatioista lukeutuvat matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen sekä uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Varhaiskasvatuksen keskeiset sisällöt sekä työntekijöiden työtavat suuntautuvat näiden orientaatioiden muodostaman kokonaisuuden avulla. Lapsi perehtyy, ymmärtää ja kokee ympäröivää maailmaansa orientaatioiden myötä tapahtuvalla valmiuksien hankkimisella. (Stakes 2005, 26 – 27.)

Stakesin julkaisemassa oppaassa varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esteettistä sisältöorientaatiota kuvaillaan laajaksi ja monitahoiseksi. Esteettiseen sisältöorientaatioon sisältyy havaitsemista, aistimuksia, kuulemista, mielikuvitusta sekä uuden luomista. Lapset oppivat kauneudesta, harmoniasta, rytmistä ja tyylistä sekä niiden aiheuttamista erilaisista tuntemuksista. Samoin lapsen arvot, asenteet ja näkemykset hahmottuvat. (Stakes 2005, 28.) Draamakasvatus on sopiva ja tarkoituksenmukainen menetelmä Stakesin varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden esteettisen orientaation toteuttamiselle.

Toisin kuin Stakesin valtakunnallisissa varhaiskasvatuksen suuntauksissa, Liedon varhaiskasvatussuunnitelmassa draamaa ei erikseen mainita osana esteettistä orientaatiota. Liedon varhaiskasvatussuunnitelmassa kieli ja vuorovaikutus on oma sisältöorientaationsa, kun taas Stakesin oppaassa kieli, kommunikaatio

ja vuorovaikutus ovat kaikkien orientaatioalueiden yhteisiä välineitä. (Stakes 2005, 27; Lieto 2013.) Draamaprosessi kehittääkin lapsen kielellisiä valmiuksia sekä vuorovaikutustaitoja (Liukko 1998, 10). Liedon varhaiskasvatussuunnitelmassa draama mainitaan eräänä menetelmänä kielen ja vuorovaikutuksen orientaatioissa, mutta muutoin sitä ei juurikaan mainita. Taiteellinen kokeminen on puolestaan sijoitettu osaksi lapsen oppimisprosessia häntä ympäröivän kulttuurin jäseneksi (Lieto 2013). Mielestämme draamakasvatus on kuitenkin toimiva menetelmä paitsi lapsen vuorovaikutuksen, myös esteettisen orientaation sisältöjen kehittämiseen. Lisäksi lapset saavat vapauden osallistua, leikkiä ja saada taiteellisia kokemuksia.

Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen ovat eräitä Stakesin oppaan linjauksista lapsen oikeuksista varhaiskasvatuksessa. Lasten tulisi saada varhaiskasvatuksessa kokemuksia taiteesta musiikin, kädentaitojen, kirjallisuuden ja draamallisen toiminnan kautta. Oppaan mukaan taiteelliset kokemukset ovat paitsi lapsen mielikuvituksen, myös toiminnallisuuden virikkeitä. Esteettiseen maailmaan opastettaessa lapsi oppii erilaisia värejä, muotoja, ääniä, tuoksua ja tuntemuksia. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen sekä niihin sisältyvät aistimukset nähdään lapsille merkityksellisinä kokemuksina. (Stakes 2005, 23 – 24.) Samoin Liedon kunnan varhaiskasvatussuunnitelman mukaan lapselle merkityksellisiä kokemuksia ja tuntemuksia herättävät musiikki, taide, tanssi, draama, kädentaidot ja kirjallisuus (Lieto 2013).

Draaman käyttäminen menetelmänä on todettu vaikuttavaksi monin eri tavoin. Allan Owens ja Keith Barber linjaavat teoksessaan ”Draamakompassi - prosessidraaman suunnittelu, käytännön työskentely, arviointi ja reflektointi” lähtökoh-tia draaman käytön hyödyllisyydestä. Heidän mukaansa lapset ja aikuiset, jotka saavat vapauden leikkiin ja siitä nauttimiseen saavat myös mahdollisuuden oppia kyseisessä tilanteessa. Leikin tunnustaminen ja hyväksyminen lapsille luonteenomaisena toimintana on siis askel leikin hyödyntämiseen oppimisen menetelmänä. Käytännön kokemustiedon sekä empiiristen todisteiden valossa voidaan todeta, että draamatyöskentely on poikkeuksetta oppimista motivoiva tekijä. (Owens & Barber 2014, 10 – 11.)

4.2 Draamapedagogiikka

Draamapedagogiikassa yhdistyvät kasvatukselliset, taidekasvatukselliset sekä teatteritaiteen opetuksessa käytettävät elementit (Helenius ym. 2000, 23). Mielikuvituksen kehittyminen on tärkeä osa lapsen myönteistä kasvua, ja se tapahtuu luonnostaan leikin avulla (Heinonen & Suojala 2001, 144 – 146). Lapsella on tarve oppia uusia asioita mielikuvituksen kautta, ja sen vuoksi varhaiskasvatuksessa draamapedagogiikan painotukset ovatkin leikeissä, joissa yhdistyvät kuvitteelliset roolit ja todellisuus. Pedagogisen draaman avulla käsitellään lapsen kokemia asioita ja luodaan uusia kokemuksia leikkien, satujen ja draaman kautta. (Liukko 1998, 103; Toivanen 2009, 30 – 31.)

Halu leikkiä ja luoda rinnakkaistodellisuuksia on lapselle luontaista (Heinonen & Suojala 2001, 144). Leikki on lapsen spontaania, vapaaehtoista, mielihyvää tuottavaa ja tyydyttävää toimintaa, jolla ei ole ulkoisia tavoitteita (Kalliala & Tahkokallio 2001, 34). Motiivit leikille ovat sisäsyntyisiä ja leikki on lapsen toiminnan itseisarvo. Lapsi tutkii ja jäsentää maailmaansa leikin avulla. Leikkiessään lapsi ammentaa materiaalia omasta kokemuspohjastaan sekä saa harjoitella tosielämän taitoja turvallisesti ja kokeilla itse toiminnan sääntöjen asettamista. Leikin maailmassa kohtaavat sekä lapsen toiveiden että pelkojen toteutuminen ja lapsi opettelee leikkiessään niiden aiheuttamiin tunteisiin vastaamista. Samoin erilaiset kielen käyttötavat ja toiminnan ristiriidat tulevat esiin leikin myötä. (Heinonen & Suojala 2001, 144–146; Helenius & Lummelahti 2013, 14 – 15.)

Jo pienikin lapsi voi leikkiä yhteistoimintana joko aikuisen tai varttuneemman lapsen kanssa. Aikuinen kykenee luomaan laulu-, sormi- ja käsileikkien avulla lapselle kuvitteellisen tilanteen toiminnan kautta. Jo vauvaiässä leikityt leikit luovat lapselle turvallisuuden tunnetta, edistävät varhaista vuorovaikutusta ja tukevat identiteetin kehitystä. (Helenius & Lummelahti 2013, 61, 64 – 65.)

Lapsen lähtiessä liikkeelle hän suuntaa tutkimusmatkalle omaan elinympäristöönsä. Hän alkaa pian tulla tietoiseksi siitä, että on oma erillinen itsensä. Lapsi huomaa asioiden eroja ja yhtäläisyyksiä ja kokeilee uusia havaintojaan. Mielissään lapsi alkaa siirtyä kuvitteelliseen tilanteeseen ja hän voi jo leikkiä mielikuvi-

tusleikkejä. Lapsi voi esimerkiksi kuvitella kupissa olevan vettä ja leikkiä juovansa sitä. (Helenius & Lummelahti 2013, 74.)

Ensimmäisiä viitteitä lapsen esittävästä toiminnasta leikin avulla syntyy jäljittelyn avulla. Lapset saavat aiheita esityksiinsä jokapäiväisestä ympäristöstään ja esittävät niitä jäljittelemällä näkemäänsä. Aikuisen tuki, huomio ja kannustus vie leikkiä eteenpäin. Lapsi saa aikuisen avulla arvokkaita kokemuksia ja aikuisen huomio auttaa lasta oma-aloitteisemmaksi ja keskittymään paremmin. Lapsi oppii aikuisen avulla erilaisten esineiden merkityksen ja alkaa käyttää niitä leikeissään. Aikuisen mukana olo tuo leikkiin vuorovaikutusta, ja huomio kiinnittyy esineen lisäksi myös toiseen ihmiseen. Vuorovaikutuksen avulla lapsen puhe kehittyy. Lapset puhelevatkin paljon leikkiessään omalle kehitystasolleen sopivalla tavalla. Lapsi kuvailee mitä on tekemässä ja kertoo mitä seuraavaksi aikoo tehdä. (Helenius & Lummelahti 2013, 74–76.) Puheen kehitys vie leikin uudelle tasolle kohti roolileikkejä.

Roolin omaksuminen leikkiessä on lapselle tärkeä virstanpylväs. Toisen asemaan astuminen samaistumalla ja jäljittelemällä tekee mahdolltomasta mahdollisen. Uudet, ihmeelliset ja ennen kokemattomat asiat ja roolit kiehtovat lasta ja hän haluaa leikin avulla kokeilla niitä kaikkia. Roolileikkien omaksuminen on lapselle huima hyppy kehityksessä eteenpäin. Lapsen mielenkiinto ei enää kohdistu pelkästään esineisiin vaan ihmisiin, jotka esineitä käyttävät. Roolileikit kehittyvät jatkuvasti, kun lapsille tulee ikää lisää. Yhteisleikit muiden kanssa vaativat vuorovaikutustaitoja ja kykyä tehdä ehdotuksia ja myönnetyksiä. (Helenius & Lummelahti 2013, 86–88.)

Aikuisten ja kasvattajien on hyvä tunnistaa roolileikkien merkitys lapsen kehitykselle. Roolileikit muokkaavat ja kehittävät lapsen persoonallisuutta. Roolileikki on lapsen johtavaa toimintaa ennen kouluikää. Johtavalla toiminnalla tarkoitetaan sitä, että lapsen suhde ympäristöön on erittäin herkkä ja lapsi muodostaa toiminnan kautta uudenlaisia suhteita kokemiinsa asioihin. Kun lapsi käyttää roolileikkejä johtavana toimintana, hänelle kehittyy uusia ominaisuuksia. Lapsen mielikuvitus kehittyy ja lapsi alkaa suunnitella sekä hallita omaa toimintaansa entistä enemmän. Kehitysprosessissa taaperosta esikouluikäiseksi lapsen per-

soonallisuus muovautuu uudelleen. Lapsi luo roolileikkien avulla perustan seuraavalle suurelle kehitysvaiheelle eli kouluvalmiuksille. Roolileikkien avulla lapset muodostavat myös ensimmäiset kaverisuhteet muihin lapsiin. Aikuisten ja kasvattajien tärkeä tehtävä onkin tämän vuoksi ohjata lapsia keskinäisiin roolileikkeihin. (Helenius & Lummelahti 2013, 89–90.)

Erilaiset sadut rikastuttavat lasten leikkiä sekä laajentavat lapsen tietoisuutta ja ajattelua. Satu on yhteisöllinen kerronnan muoto, joka ylittää todellisuuden rajat ja antaa mielikuvituksen lentää. Mielikuvituksen varassa etenevät sadut näyttävät lapsen silmin uutena ja ihmeellisenä maailmana. Erityisesti satujen merkitystä on painotettu oleellisena tekijänä lasten tunne-elämän kehittymiselle. Lisäksi lapsi oppii kerronnan taitoja ja narratiivista ajattelua. Mielikuvituksen rikastuminen yhdistää sadun ja leikin; leikin avulla lapsi saa mahdollisuuden tutkia ja muuntaa saduista saamiaan mielikuvia. (Heinonen & Suojala 2001, 146–148.)

Draamaleikkien avulla yhdistetään satu ja leikki ohjatusti. Siinä kohtaavat erilaiset roolit ja draama. Draamaleikki voi saada alkunsa esimerkiksi tarinasta tai jostain ajankohtaisesta aiheesta. Varhaiskasvatuksessa aikuinen luo puitteet ja mahdollistaa draamaleikin toteuttamisen. Draamaleikki onkin tarkoin suunniteltua, ja lasten innostaminen ja sitouttaminen leikkiin on olennaista. Varhaiskasvattajan tulee olla tietoinen omasta roolistaan sekä etsiä jatkuvasti erilaisia keinoja ohjata leikkiä. Ennen draamaleikin alkua on hyvä sopia ryhmässä draamaleikin säännöistä sekä tavoista, joilla aikuinen saa pysäyttää toiminnan. Leikin voi keskeyttää esimerkiksi sanomalla sovitun sanan tai soittamalla soitinta. (Toivanen 2009, 34.)

Varhaiskasvatuksessa draamatyötapoja voi käyttää monipuolisesti lasten kehitystason huomioon ottaen. 1-3 -vuotiaiden lasten kanssa draamaharjoituksia tehdään laulu-, liikunta - ja tanssileikkien kautta. Toimiminen on aikuislähtöistä ja apuna voi käyttää tarinoiden kerrontaa, rekvisiittaa kuten hahmoja ja nukkeja sekä yksinkertaista matkimista. Yli kolmevuotiaiden lasten kanssa draamapedagogiikkaa voidaan syventää erilaisiin rooli- ja sääntöleikkeihin. Kaiken kaikkiaan erilaiset draaman keinoin toteutetut harjoitukset auttavat lasta hahmottamaan omaa kehoaan sekä ilmaisemaan omia tunteitaan. (Toivanen 2009, 32.)

Draamapedagogiikan avulla lapsi saa uusia kokemuksia tutkimalla ja löytämällä erilaisia mahdollisuuksia. Lapsi käyttää draamapedagogiikassa välineinä kehollisuuttaan sekä omaa kehittyvää ajatteluaan ja puhettaan. Lisäksi draamatyöskentelyssä korostuu ryhmässä yhteistyössä toimiminen. Lapset oppivat ottamaan toisensa huomioon, mikä mahdollistaa toisten ihmisten kokonaisvaltaisen kohtaamisen. (Toivanen 2009, 30 – 31.) Draamakasvatus vaikuttaa siis vahvasti kielen, ihmisten välisten vuorovaikutussuhteiden sekä sosiaalisten tilanteiden ymmärtämiseen (Owens & Barber 2014, 10).

Draamapedagogiikan tavoitteena on tukea lapsen myönteisen minäkuvan, mielikuvituksen ja itseluottamuksen kehittymistä. Draaman ja leikkien keinoin lapsi oppii keskittymään ja havainnoimaan itseään ja muita. Lapsi oppii myös ilmaisemaan itseään ja omia mielipiteitään sekä roolissa että omana itsenään, mikä tukee lapsen kielen kehitystä. Tavoitteena on, että lapsi oppii erottamaan todellisuuden ja kuvitteellisten tilanteiden eron ja työskentelemään yhdessä ryhmän kanssa. (Toivanen 2009, 32.) Taiteellisen toiminnan ja siitä saatujen kokemusten kautta lapsi kehittyy niin yksilönä kuin ryhmän jäsenenä (Stakes 2005, 23 – 24).

4.3 Draamaprosessi

Draamaprosessityöskentely etenee nimensä mukaisesti vaiheittain. Alkuvaiheessa korostuvat toimintaan virittäytyminen, osallistujien innostaminen toimintaan sekä draamasopimuksen syntyminen. Virittäytyminen herättää osallistujien mielenkiintoa toimintaan, luo turvallista ja rentoa ilmapiiriä sekä saa aikaan luottamuksellista ryhmähenkeä. Virittäytymiseen sopivat toimintakerran alussa olevat lämmittelyleikit ja – pelit. (Kotka 2011, 23.)

Draamasopimus merkitsee ohjaajan ja osallistujien yhteistä sopimusta siitä, että jotain yhteistä toimintaa aletaan toteuttaa. Kehittämistyössämme draamasopimuksen tekeminen sijoittui ensimmäisen toimintakerran alkuun, jolloin sovimme paitsi pitkäkestoisesta, viiden toimintakerran toiminnasta, myös lyhytkestoisesta, juuri silloin käsillä olevasta toimintakerrasta. Näin ollen teimme ryhmän

kanssa lyhyen aikavälin sopimuksia jokaisen toimintakerran alussa (ks. Kuvio 1 s.29). Nämä pitkän ja lyhyen aikavälin sopimukset olivat suullisia, ja niissä käytiin läpi, mitä toiminta pitää sisällään, mitä tavoitteita sillä on, miten toimintaan saa osallistua sekä miten sen saa keskeyttää. (Owens & Barber 2014, 31 – 32; Kotka 2011, 24.)

Draamaprosessin onnistumiseksi on myös osallistujissa saatava herätettyä omistajuuden tunnetta. Draamaprosessin ohjaajan tulisi olla henkilökohtaisesti kiinnostunut ja innostunut draaman keinoin käsiteltävän tarinan sisällöstä sekä sen toteuttamistavasta. Ohjaajan osoittama aito kiinnostus tarinaa, draamaprosessia ja osallistujia kohtaan sekä hänen toimintaan keskittämänsä energia sitouttavat myös ryhmäläisiä. Ohjaajan sitoutuminen toimintaan rohkaisee siis ryhmäläisiäkin sitoutumaan. Ryhmäläisten sitoutuminen draamaprosessityöskentelyyn johtaa edelleen toiminnan omistajuuteen. Yleensäkin draamaprosessin ohjaaja voi toiminnallaan motivoida ja sitouttaa ryhmäläisiä, mutta aito kiinnostus ja sitoutuminen toimintaan syntyvät ryhmästä itsestään. (Owens & Barber 2014, 33 – 34.)

Draamaprosessissa olennaisena tekijänä on osallistujien suhtautuminen ja asenteet toimintaa kohtaan. Innostamisella pyritään positiivisen ja osallistuvan ilmapiirin luomiseen. Ilmapiiriin tulisi lisäksi olla turvallinen, jotta osallistujien olisi mahdollista omaksua heille annetut roolihahmot, ja ulkoisten tekijöiden tulisi vaikuttaa toimintaan mahdollisimman vähän. Valmisteltujen roolihahmojen lisäksi toimintaan kuuluu ohjaajan ja osallistujien omat roolit: mikä on ohjaajan status? Entä osallistujien? (Owens & Barber 2014, 36 – 37, 49.) Opinnäytetyömme toimintahetkissä draamallinen toimintamme oli matalan kynnyksen toimintaa. Jokainen halukas sai osallistua tai olla osallistumatta omien taitojensa, mielialansa ja kiinnostuksensa mukaan. Lisäksi loimme turvallista ilmapiiriä varmistamalla, että jokainen osallistuja ymmärsi toimintaympäristön rajat, toimintatilanteen sekä toiminnan päämäärän (Owens & Barber 2014, 40 – 42).

Draamallisen toiminnan alkuunpanijana voi olla esimerkiksi satu. Kuten aiemmin mainitsimme, sadut ovat lasten mielikuvitusta herättävä kerronnan muoto, joihin leikki helposti yhdistyy (Heinonen & Suojala 2001, 146 – 148). Leikki

koostuu kuvitteellisten roolien ja tilanteiden sekä todellisuuden yhdistymisestä (Toivanen 2009, 30 – 31). Tästä on kyse myös draamassa, minkä vuoksi sadut ovat tarkoituksenmukainen tapa innostaa ja osallistaa lapsia draamaprosessiin. Myös erilaiset välineet edistävät lasten osallistumista ja eläytymistä draamalliseen toimintaan (Kotka 2011, 24 – 25). Edellä mainittujen seikkojen valossa valitsimme draamallisen toimintamme kehyskertomukseksi eläinaiheisen sadun, jota elävöitimme yhdessä lasten kanssa. Lisäksi hyödynsimme jokaisella toimintakerralla itse valmistamiamme eläinkortteja sekä viimeisellä kerralla eläinpäähineitä.

Kysymysten esittäminen vie draamaprosessia eteenpäin. Kysymysten tulee olla tarkoituksenmukaisia, tilannetajua ilmentäviä sekä oikein kohdistettuja. Kysymysten avulla ohjataan osallistujia kiinnostumaan käsillä olevasta toiminnasta sekä kohdistamaan tarkkaavaisuutensa siihen. Kysymysten esittäminen korostuu siis draamallisen toiminnan ohjaamisessa, mutta kysymyksiä on myös ennen toimintaa ja sen jälkeen. (Owens & Barber 2014, 47 – 48.)

Draamaprosessi etenee siis draamasopimuksen, toimintaan virittäytymisen ja osallistujien omistajuuden herättämisen kautta toiminnan aloittamiseen ja itse draamaan. Draamaprosessissa tärkeää on kuitenkin myös toiminnan lopettaminen. Kuten draamasopimuksessa, myös lopetuksessa meidän oli huomioitava sekä erikseen jokaisen toimintakerran lopetusvaihe että yhteisesti koko toimintakertojen kokonaisuuden lopetusvaihe. Lopetusvaiheen ajatuksena on koota ryhmän toiminta ja itse ryhmä yhteen rentouttavassa ilmapiirissä. (Kotka 2011, 25.)

Kuvio 1. Toimintakerran prosessi.

5 KEHITTÄMISHANKKEEN MENETELMÄT JA PROSESSIN AIKATAULU

5.1 Kehittämismenetelmät ja dokumentointi

Dialoginen keskustelu ja reflektointi

Dialoginen keskustelu on vuorovaikutusta, jonka avulla sekä kehittämishankkeen toimija että käyttäjä pystyvät rohkeasti ja vapaasti avaamaan ja laajentamaan kehittämisprosessia rinnakkain vastavuoroisen ihmettelyn avulla. Dialoginen vuorovaikutus perustuu luottamukseen ja uskoon siitä, että osapuolet päätyvät lopulta lopputulokseen, jonka kaikki hyväksyvät. Osapuolten sitoutuminen kehittämistyöhön on erittäin tärkeää dialogisen keskustelun onnistumisen kannalta. Erimielisyyksien voittaminen ja kompromissien teko kuuluukin dialogiseen vuorovaikutukseen. (Toikko & Rantanen 2009, 92–93.)

Sitoutumisen lisäksi myös vastavuoroisuus on olennainen tekijä dialogisuudessa. Osapuolten täytyy kunnioittaa toisiaan ja kantaa yhdessä vastuu yhteisestä projektista. Dialoginen vuorovaikutus tarkoittaa myös vilpittömyyttä: jokainen toimii vilpittömästi ja rehellisesti. Eräs dialogisen keskustelun tärkeä osa on kriittinen reflektointi, jonka avulla päästään parempaan ymmärrykseen niin omista kuin muidenkin käsityksistä. Dialogisessa keskustelussa toisten mielipiteistä ollaan kiinnostuneita ja toisilta halutaan oppia uusia näkökulmia ja ajatusmalleja. Jokaisella keskusteluun osallistuvalla tulisi olla halu kysyä ja oppia toisilta. (Toikko & Rantanen 2009, 92–93.)

Kehittämistyössämme Perhepesässä dialoginen vuorovaikutus oli läsnä ensitaapamisesta toimeksiantajamme kanssa lähtien. Sovimme selvät toimintatavat kehittämistyön toteuttamiseksi ja pystyimme kertomaan avoimesti odotuksistamme. Dialogisuus kärsi hieman työntekijävaihdoksen myötä, mutta onneksi yhteinen sävel löytyi nopeasti uudenkin työntekijän kanssa. Keskustelimme toimeksiantajamme kanssa kahdesti ennen kehittämistyömme toimintatuokioiden

eli kokeilevan toiminnan alkamista. Toimintatuokioita oli yhteensä viisi ja keskustelimme yhdessä Perhepesän työntekijän kanssa neljän toimintatuokion jälkeen. Keskusteluissa reflektioimme mennyttä toimintakertaa ja tarpeen mukaan muutimme tai uudelleen arvioimme jo tekemiämme suunnitelmia tulevaa toimintakertaa ajatellen.

Kokeileva toiminta

Kokeilevan toiminnan avulla selvitimme, miten työvälineemme toimii Perhepesässä. Veimme kokeilevan toiminnan Perhepesän arkeen, joten osallistujilla oli matala kynnys osallistua työvälineen kokeilemiseen. Osallistujien välitön kokemus ja palaute tuottivat kehittämistyön kannalta tärkeää tietoa. Kokeillusta toiminnasta kerätään havaintoja, joiden pohjalta tehdään tarvittaessa muutoksia toimintatapoihin tai arvioidaan niitä uudestaan. Kehittämishankkeen toimeksiantajan subjektiivisella kokemustiedolla on myös suuri merkitys, sillä sen voidaan katsoa tukevan menetelmän käyttökelpoisuutta, vaikkei se olisikaan tieteellisesti luotettavalla tavalla kerättyä tai analysoitua. Pilotointi on myös kokeilevaa toimintaa. Pilotoinnissa toimintaa kokeillaan ensin rajatussa ympäristössä, jonka jälkeen se otetaan laajamittaisemmin käyttöön. Käyttökokemuksista saatujen palautteiden perusteella toimintamallia voidaan edelleen kehittää ennen kuin se otetaan yleiseen käyttöön. (Toikko & Rantanen 2009, 99–101.)

Toimeksiantajamme havainnoi viidestä toimintatuokiosta neljä. Hän kiinnitti huomiota muun muassa tuokioiden kestoon sekä osallistujien keskittymiskykyyn ja avoimen ryhmän tuomiin haasteisiin. Keskustelujen ja havainnoinnin pohjalta muokkasimme suunnitelmiamme ja toimintatapojamme uudelleen. Toimeksiantajan havainnoinnin lisäksi saimme osallistujilta suullista palautetta joka toimintakerran jälkeen. Viimeisen toimintakerran jälkeen saimme myös kirjallista palautetta lasten vanhemmilta. Perhepesässä tehtyä kokeilevaa toimintaa voidaan pitää myös pilotointina, sillä kehittämistyömme tavoitteisiin kuuluu oppaamme levittäminen myös muihin Liedon kunnan päiväkoteihin.

Kehittämispäiväkirja

Olemme dokumentoineet kehittämistyömme eri vaiheita kirjoittamalla kehittämispäiväkirjaa kumpikin tahoillamme. Kehittämisprosessi sijoittuu pitkälle ajanjaksolle, joten prosessin dokumentointi on tärkeää kehittämishankkeen alusta alkaen. Pienetkin yksityiskohdat kannattaa kirjata, sillä prosessin lopussa alkuvaiheen tapahtumat voivat unohtua ja raportista voi jäädä puuttumaan jotain oleellista.

Päiväkirja kuvaa työskentelyä osallistujien ja yhteistyötahojen kanssa. Se sisältää ideoita, oivalluksia ja itsereflektiota. Päiväkirja auttaa niin myönteisten kuin negatiivistenkin tunteiden käsittelyssä. Päiväkirjasta näkyy myös selkeästi koko kehittämisprosessin mielenkiintoisimmat vaiheet, vaikka sitä pidetäänkin epävirallisena prosessin seurannan välineenä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 19; Toikko & Rantanen 2009, 81.)

Muistiot

Lähes jokaisen toimintakerran jälkeen istuimme toimeksiantajamme kanssa alas ja keskustelimme menneestä ohjaustilanteesta. Teimme muistiot jokaisesta keskustelusta ja kirjasimme ylös esiinnousseet parannusehdotukset ja uudet ideat. Muistioita voidaan käyttää moneen eri tarkoitukseen. Ne voivat kuvata määrällisten tunnuslukujen seuranta, kuten esimerkiksi toimintaan osallistuneiden määrää. Muistiot toimivat myös erinomaisesti tiedonvälittäjinä muille sidosryhmille kehittämisprosessissa sekä niistä pystyy arvioimaan muun muassa pitkällä aikavälillä tapahtuneita muutoksia. (Toikko & Rantanen 2009, 81.)

Kehittämistavoitteenamme oli juurruttaa draamakasvatus osaksi Perhepesän toimintaa ja tuoda paikan ohjelmatarjontaan lisää suunnitelmallisuutta ja tavoitteellisuutta. Muistioiden avulla seurasimme toimintaamme osallistuneiden määrää kaikilla viidellä toimintakerralla. Kasvava osallistujamäärä kertoi toiminnan houkuttelevuudesta.

Palautekysely

Houkuttelevaa toimintaa kehittääksemme halusimme tietää toimintaan osallistuneiden mielipiteitä toiminnan kiinnostavuudesta, sisällöstä ja hyödyistä. Teimme toimintaan osallistuneille palautekyselyn, joka oli mahdollista täyttää heti viimeisen toimintakerran jälkeen Perhepesässä tai myöhemmin. Palautekysely sisälsi suurimmaksi osaksi monivalintakysymyksiä ja muutaman avoimen kysymyksen.

Kyselyitä tehdessä on tärkeää kiinnittää erityistä huomiota kysymysten laatimiseen. Kyselyn laatimisessa tulee pitää koko ajan mielessä ymmärtääkö vastaaja esitetyn kysymyksen, jotta saamme vastauksen haluttuun asiaan. Kehittämistyön tavoitteita olisi hyvä tarkastella myös tässä vaiheessa ja pohtia, antavatko suunnitellut kysymykset sitä tietoa, joita kehittämistyön tavoitteisiin pääsyssä tarvitaan. Kehittämistyössä tehtävän palautekyselyn lähtökohtana on selvittää, mitä hyödyllistä tietoa ne antavat kehitettävää toimintaa ajatellen. Vastaajien lukumäärällä tai vastausten vertailukelpoisuudella ei ole suurta merkitystä toiminnallisessa opinnäytetyössä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 59–60.)

Toimintaan osallistuneiden lasten vanhempien lisäksi teimme palautekyselyn myös Perhepesän kahdelle työntekijälle. Heille suunnattu palautekysely sisälsi vanhempien kyselyyn verrattuna enemmän avoimia kysymyksiä. Lisäksi kysymykset koskivat enemmän itse kehittämistyön tuotetta eli opasta, eivät niinkään toiminnan sisältöä tai hyötyjä.

Molemmat teettämämme palautekyselyt toimivat mainiosti. Palautekyselyiden avulla saimme palautettua toteuttamastamme draamaprosessista sekä asiakailta että toimeksiantajalta. Lisäksi olimme muotoilleet palautekyselyt niin, että pystymme arvioimaan niiden perusteella myös koko kehittämishankkeemme onnistumista Perhepesässä.

5.2 Kehittämishankkeen aikataulu

Kehittämistyöskentelymme alkoi tammikuussa 2015 ideaseminaarista. Ideaseminaarissa esittelimme kehittämishankeideamme, joka kyseisessä vaiheessa otti vielä ensiaskeleitaan. Viikolla 7 olimme työstäneet ideaa eteenpäin tulevaa suunnitelmaseminaaria varten ja kokonaisuus alkaa pikkuhiljaa hahmottua. Kehittämistyömme alkuvaiheessa haimme myös tutkimusluvan opinnäytetyötä varten Liedon kunnan Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunnalta. Lisäksi teimme Liedon kunnan kanssa opinnäytetyön toimeksiantosopimuksen, jossa kävimme läpi kaikki kehittämishankkeeseen liittyvät raamit ja reunaehdot. Toimintaa, jonka avulla tähtäisimme opasmateriaalin keräämiseen, suunnittelimme viikoilla 10 ja 11. Esittelimme suunnitelmamme toimeksiantajallemme ja veimme mainoksen kehittämistyömme toimintahetkistä avoimeen päiväkotiperheeseen viikolla 12.

Viikoilla 13–14 meillä oli mahdollisuus vielä muokata ja kokeilla suunnitelmiamme käytännössä. Kyseisillä viikoilla syvennyimme myös kehittämistyömme vaatimaan tietoperustaan ja jatkoimme sitä viikoilla 20–21 tietoperustaseminaaria silmällä pitäen.

Kehittämistyössämme kokeilimme draamakasvatusmenetelmien käyttöä asiakasryhmän kanssa. Tavoitteenamme oli saada toimivat käytännöt osaksi tuotostamme eli opasta draamapedagogiikan mahdollisuuksista avoimessa varhaiskasvatuksessa. Toimintakertoja oli kerran viikossa ja ne sijoituivat viikoille 16–20. Suunnittelimme toimintahetket huolellisesti ja kokeilimme toimintaa itse ennen ryhmään viemistä. Jokaisen toimintakerran jälkeen keräsimme suullisesti palautetta lapsilta, vanhemmilta ja työntekijöiltä, sekä teimme itsearviointin omasta toiminnastamme. Lisäksi pyrimme jatkuvasti refleктоimaan omaa toimintaamme. Viimeisen toimintakerran jälkeen pyysimme kirjallisen palautteen vanhemmilta ja työntekijöiltä.

Kesällä 2015 analysoimme kenttämuistiinpanot ja saamaamme palautteen. Palautteen ja omien kokemustemme perusteella kokosimme oppaaseen toimivat käytännöt ohjeeksi avoimessa varhaiskasvatuksessa työskenteleville. Lisäksi

kirjoitimme kehittämistyömme prosessikuvausta ja tuloksia. Syksyllä työstimme opastamme kohti lopullista versiotaan, ja esittelimme sen välivaiheessaan tulosseminaarissa. Loppusyksy kului raportin kirjoitustyön viimeistelyssä ja oppaan hiomisessa.

Aikataulu	Kehittämistyö	Menetelmät
Tammikuu 2015	Kehittämistyön idean työstäminen	Dialoginen keskustelu
	Toimeksiantajamahdollisuuksien kartoittaminen	Puhelut Sähköposti
	Seminaari 1: Ideaseminaari	Dialoginen keskustelu Palaute
	Toimeksiantajan varmistuminen	Puhelut Sähköposti
Helmikuu 2015	Palaveri Perhepesässä	Dialoginen keskustelu
	Opinnäytetyösuunnitelma	Dialoginen keskustelu Kirjoittaminen
	Seminaari 2: Suunnitelmaseminaari	Dialoginen keskustelu Palaute
Maaliskuu 2015	Tutkimusluvan hankkiminen	Kirjoittaminen
	Draamahetkien suunnittelu	Dialoginen keskustelu Tiedonhaku Kirjoittaminen
	Draamahetkien mainoksen teko	Dialoginen keskustelu Kirjoittaminen
	Palaveri Perhepesässä: Opinnäytetyön toimeksiantosopimus, mainos	Dialoginen keskustelu
Huhtikuu 2015	Toimintahetkien harjoittelu	Dialoginen keskustelu
	Työvälineiden valmistus	Piirtäminen Laminointi
	Toimintatuokiot (5 kpl)	Kokeileva toiminta Dialogisuus Palaute Draamapedagogiikka Osallistaminen Valokuvaus Palautekysely
Toukokuu 2015	Tietoperustan viimeistely	Dialoginen keskustelu Tiedonhankinta Kirjoittaminen
Kesäkuu 2015	Oppaan ideointi ja työstäminen	Dialoginen keskustelu Kirjoittaminen
Heinäkuu 2015	Oppaan työstäminen	Dialoginen keskustelu Kirjoittaminen
Elokuu 2015	Oppaan työstäminen	Dialoginen keskustelu
Syyskuu 2015	Oppaan esittely Perhepesässä	Dialoginen keskustelu
	Perhepesän työntekijän perehdytys työvälineen käyttöön	Dialoginen keskustelu
Loka- /Marraskuu 2015	Seminaari 4: Tulosseminaari	Dialoginen keskustelu Palaute
	Opinnäytetyöraportin työstäminen lopulliseen versioon	Dialoginen keskustelu Kirjoittaminen

Kuvio 2. Kehittämishankkeen aikataulu ja menetelmät.

6 DRAAMAPROSESSIN TOTEUTUS PERHEPESÄSSÄ

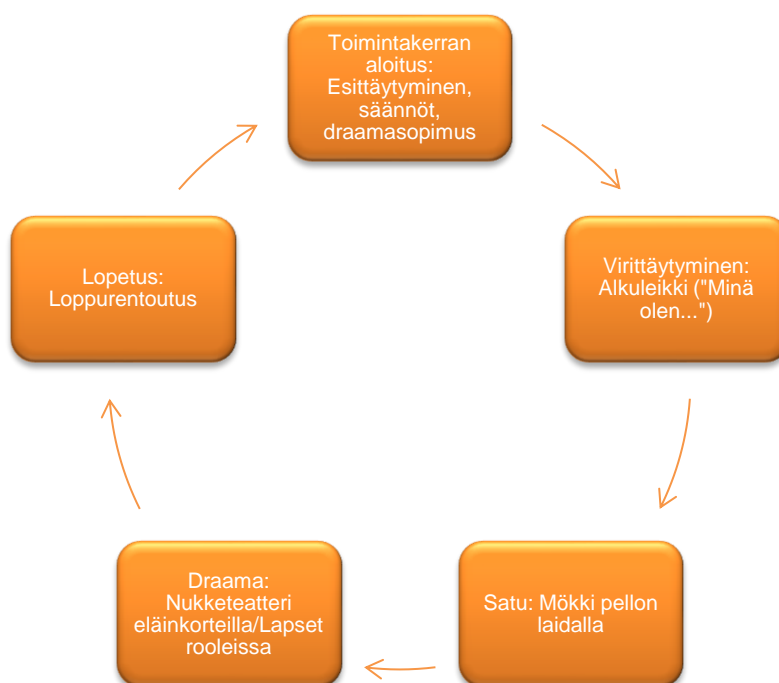
6.1 Toteutuksen suunnittelu

Kehittämistyömme suunnitteluvaiheessa työelämän yhteistyökumppanimme oli Perhepesän perheohjaaja Rea Metsäpalo. Ehdimme pitää hänen kanssaan yhden suunnittelupalaverin helmikuussa, jossa kävimme läpi kehittämistyötämme ja ideoimme yhdessä draamaprosessin toteutusta. Suunnittelimme ideoiden pohjalta työvälineen, jonka ensimmäinen versio oli valmiina seuraavassa palaverissa maaliskuussa. Maaliskuisessa suunnittelupalaverissa selvisi kuitenkin Rean vaihtavan työpaikkaa. Uusi yhteistyökumppanimme oli perheohjaajan sijaisuutta hoitava Saija Huttunen. Kävimme Saijan ja Rean kanssa keskustelua kehittämishankkeesta sekä ideoimastamme työvälineestä. Molemmat innostuivat työvälineestä kovasti, joten viimeistelimme sen nykyiseen muotoonsa.

Teimme Perhepesään uuden työvälineen draaman käyttöön avoimessa varhaiskasvatuksessa. Työvälineeseen kuuluvat eläinkortit, satu nimeltä Mökki pelon laidalla, eläinpussi, jossa eläinkortit ovat sekä opas siitä, miten työvälinettä käytetään. Kokeilimme työvälinettä Perhepesässä ohjaamalla viisi toimintakertaa viitenä peräkkäisenä viikkona. Toimintakerrat toteutuivat huhti- ja toukokuussa viikoilla 16–20.

Käytimme draamatuokioiden tukena eläinkortteja, sillä erilaiset esineet ovat alle kouluikäisille lapsille hyvin kiehtovia ja merkityksellisiä. Lapsi jäljittelee muita lapsia ja aikuisia esineitä käsitellessään. Aikuisen ohjauksen avulla lapset pysyvät luomaan esineiden kautta suhteita toisiin lapsiin. Kiinnostavat esineet myös houkuttelevat lasta liikkumaan; usein vikkelläliikkeisin lapsi saa parhaat lelut tai esineet. Jo pienikin lapsi osoittaa ensimmäisiä sosiaalisia taitojaan esineiden avulla ojentamalla niitä toisille. Esineet myös kasvattavat ja aktivoivat runsaasti lapsen sanavarastoa. (Helenius & Lummelahti 2013, 71–72.) Eläinkortit loivat matalan kynnyksen sadun elävöittämiseen osallistumiselle ja myös arat lapset uskaltoutuivat korttien avulla aktiivisesti mukaan toimintaan.

Aloitimme toimintakertojen suunnittelun hyvissä ajoin helmi-maaliskuussa. Pohdimme tarkasti toimintahetkien sisältöä ja runkoa. Halusimme, että toimintakerrat olisivat keskenään mahdollisimman samankaltaisia, sillä lapset rakastavat toistoa ja oppivat sen avulla nopeasti. Lisäksi halusimme pitää toimintatuokiota mahdollisimman yksinkertaisina johtuen siitä, että ryhmä oli avoin: pyrimme siihen, että jokainen halukas pystyisi osallistumaan toimintatuokioihin riippumatta siitä, oliko paikalla ensimmäistä vai viidettä kertaa. Toimintatuokioiden suunnittelussa käytimme apuna Owensin ja Barberin kuvausta draamallisen toimintakerran etenemisestä (ks. Kuvio 3.), jonka pohjalta työstimme oman draamaprosessimme Perhepesää varten (ks. kuvio 4 s. 39).

Kuvio 3. Draamallisen toimintakerran prosessin eteneminen.

Eläinkorttien lisäksi halusimme ottaa toimintahetkiin mukaan sadun, joka toimi valmiina käsikirjoituksena draamatuokioissa. Satu nimeltä Mökki pellon laidalla löytyi kirjasta Tarinat tunteiden tulkkina (Kotka 2011). Valitsimme kyseisen sadun, koska siinä oli monta eri eläinhahmoa, jotka olivat Suomen luonnosta tuttuja, ja koska sadun idea perustui toistoon. Lisäksi satuun liittyy opetus, josta voi halutessaan keskustella isompien lasten kanssa. Satu on myös helposti muo-

kattavissa lapsiryhmän tarpeiden mukaan ja on myös muutettavissa näytelmäksi.

Tuokioiden alku- ja virittäytymisharjoitukset syntyivät sadussa esiintyvien eläinhahmojen pohjalta. Molemmat opinnäytetyöntekijöistä osasivat melko paljon eläinaiheisia lauluja ja opetimme niitä toisillemme. Alkulaulun muokkasimme itse muuttamalla tutun lastenlaulun sanoja ja keksimällä siihen äänen lisäksi myös liikkeitä. Virittäytymisleikkiä muokkasimme tutusta lorupussileikistä eläinpussileikiksi ja harjoittelimme jokaiselle eläimelle kaksi laulua tai lorua, joita laulisimme tai lausuisimme eläimen tullessa pussista.

Toimintaa suunnitellessamme kiinnitimme huomiota myös siihen, miten saisimme rohkaistua vanhempia mukaan toimintaan. Yhtenä kehittämistehtävänä meidän oli tutkia draamakasvatuksen vaikutusta lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen. Korostimme aina toimintatuokioiden alussa esittelyjen jälkeen, että myös vanhemmat saavat osallistua toimintaan yhdessä lasten kanssa. Lisäksi harjoitteiden suunnittelussa pyrimme siihen, että paitsi lapsilla, myös aikuisilla olisi matala kynnyks osallistua harjoitteisiin ja nauttia yhdessä lapsen kanssa itseilmaisun tuomasta ilosta. Tavoitteenamme oli luoda toimintatuokioihin rento ja turvallinen ilmapiiri, jotta kaikki rohkenisivat osallistua toimintaan.

Perhepesän asiakkaita tiedotettiin tulevista draamatuokioista houkuttelevalla mainoksella Perhepesän ilmoitustaululla. Draamatuokiot mainittiin myös Perhepesän kuukausitiedotteessa. Lisäksi Perhepesän työntekijät tiedottivat tuokioista perheille ja rohkaisivat heitä mukaan toimintaan.

6.2 Toteutus

Valitsimme toteutuspäiviksi keskiviikot, jolloin Perhepesässä kokoontui alle kouluikäisten ryhmä. Keskiviikon ryhmässä paikalla oli lapsia, jotka olivat 3-5-vuotiaita, ja ajattelimme kyseisen ikähaarukan olevan paras kohderyhmä toiminnallemme.

Kuvio 4. Draamaprosessi Perhepesässä.

Draamatuokioiden ensimmäinen toteutus oli keskiviikkona 15.4.2015. Valmisteimme tuokiota lavastamalla tilan oikeanlaiseksi ja pyysimme osallistujia asettumaan lattialle. Ensimmäisen kerran teemana oli eläinhahmoihin ja satuun tutustuminen. Toimintaan osallistui kahdeksan lasta vanhempineen. Toimintakeran alussa esittelyiden jälkeen osallistujille kerrottiin lyhyesti kehittämistyöstä ja sen tavoitteista. Vanhempia kannustettiin osallistumaan rohkeasti. Ennen toiminnan alkua tehtiin myös draamasopimus, jossa kerrottiin draamatuokion toimintatavoista ja siten sitoutettiin osallistujia mukaan toimintaa.

Tuokioiden alussa eläinkortit olivat eläinpussissa, josta ne tulivat esiin yksitellen alkulaulun aikana. Virittäytymisharjoituksena ennen sadun elävöittämisen alkua ryhmässä kiersi eläinpussi, josta lapset saivat nostaa eläinkortin. Kullakin eläimellä oli oma laulu tai loru, joita yhdessä laulettiin tai kuunneltiin.

Alkuleikkiin osallistuminen oli aktiivista ja sekä lapset että vanhemmat oppivat laulun sanat ja liikkeet nopeasti. Lapset pääsivät arvuuttelemaan ääneen vastauksia kysymyksiin kuten ”mitä hiiri syö?” tai ”mitä susi sanoo?” Lasten osallistamisella halusimme rentouttaa tunnelmaa ja rohkaista heitä vuoropuheluun meidän kanssamme. Virittäytymisleikissä kierrätimme eläinpussia vähemmän aikaa, kun olimme suunnitelleet, sillä aikaa oli kulunut jo enemmän kuin olimme osanneet arvata.

Kuva 1. Eläinkortit mökissään

Alustimme sadun lukemista eläinkorttien avulla. Lapset ja aikuiset keskittyivät sadun kuuntelemiseen kiitettävästi. Luimme satua ja havainnollistimme sitä samanaikaisesti eläinkorttien ja rakentamiemme lavasteiden avulla. Sadun jälkeen luvassa oli loppurentoutus. Lapset makasivat lattialla ja aikuiset heiluttivat isoa valkoista harsoa heidän yläpuolellaan ylös ja alas rauhallisen musiikin soidessa taustalla.

Heti tuokion jälkeen meillä oli palautekeskustelu työelämän yhteistyökumppanimme kanssa. Eniten pohdimme tuokion kestoa. Kesto oli noin 35 minuuttia, vaikka olimme suunnitelleet sen olevan maksimissaan puoli tuntia. Olimme myös suunnitelmisamme ajatelleet toiminnan kestävän mieluummin alle puoli tuntia, jotta lasten kiinnostus toimintaan säilyisi. Keskustelimme lisäksi seuraavan tuokion suunnitelmasta. Päätimme olla muokkaamatta draamatuokion runkoa, toisin kun olimme alussa suunnitelleet. Tavoitteena oli pitää tuokion rakente mahdollisimman samanlaisena, jotta lasten ja vanhempien kynnys osallistua

toimintaan olisi mahdollisimman matalalla heidän tietäessään ennalta, mitä toiminta pitäisi sisällään ja mitä tulisi tapahtumaan.

Toinen draamatuokio oli keskiviikkona 22.4.2015. Tuokion teemana oli eläinhahmojen ja satujen muistelu. Jokaisella toimintakerralla toteutimme samat alkurutiinit: pystytimme lavasteet tilaan ja ennen tuokion alkua esittelimme itseämme, kehittämistyömme sekä teimme draamasopimuksen. Toimintamme huomioi sen, että ryhmä oli avoin ja jokaisella toimintakerralla uusia ihmisiä saattoi tulla paikalle. Toisella toimintakerrallamme paikalla oli kymmenen lasta vanhempineen. Osa osallistujista oli uusia, osa jo ensimmäiseltä toimintakerralta tuttuja. Ennen alkuleikkiä tutustutimme osallistujat herra Siili -käsinnukkeeseen, joka oli tullut Perhepesään tutustumaan muihin metsän eläimiin.

Toisella toimintakerralla lapset saivat muistella, mitä eläimiä eläinpussissa oli. Eläimet nousivat pussista siinä järjestyksessä kuin lapset niitä muistelivat ja samalla leikimme alkuleikkiä. Alkuleikin jälkeen eläinpussi kiersi ryhmässä vain kahdesti toimintatuokion venymisen estämiseksi. Satua alustimme käsinnukkea apua käyttäen. Havainnollistimme vielä toisen kerran satua eläinkorttien avulla itse, mutta lapset saivat osallistua satuun sanomalla yksinkertaisia vuorosanoja kuten ”kop kop kop” tai ”asuuko täällä ketään?” sadun kertojan pitäessä suunniteltuja taukoja ennen vuorosanoja. Lopuksi pidimme osallistujille loppurentouksen.

Perhepesän työntekijä oli toisella kerralla estynyt antamaan palautetta toiminnasta, joten pidimme palautekeskustelun keskenämme omaa toimintaamme reflektoiden. Tuokion kesto pysyi tällä kertaa puolessa tunnissa, mihin olimme tyytyväisiä. Muokkasimme jälleen kolmannelle kerralle suunniteltua toimintarunkoa vastaamaan paremmin toimintaan osallistuvien lasten tarpeita. Suunnitelmissamme oli, että lasten olisi pitänyt muistaa vuorosanoja jo jonkin verran seuraavaa kertaa ajatellen. Päätimme kuitenkin painottaa vuorosanojen sijaan eläinkortteja, koska huomasimme lasten pitävän niistä kovasti. Päätimme osallistaa lapsia esittämään satua eläinkorttien avulla niin, että jokaiselle halukkaalle jaetaan eläinkortti ja se tuodaan esityslavalle, kun kyseinen eläin mainitaan. Tämä mahdollisti arkojen tai puhetaidottomien lasten osallistumisen toimintaan.

Kolmas toteutuskerta oli keskiviikkona 29.4.2015. Teemana oli lasten osallistaminen sadun havainnollistajina ja halutessaan lapset saivat itse lausua sadun vuorosanoja. Osallistujina oli kolmannella kerralla 12 lasta vanhempineen, joten osallistujamäärän jatkuva kasvu vaikutti lupaavalta. Alkurutiinien lisäksi kysimme vanhemmilta kuvauslupaa kehittämistyöhön liittyvää opasta varten ja kaikki antoivat kuvausluvan.

Draamatuokion aloitus alkuleikkeineen oli jo tuttua monille lapsille ja he leikkivät innokkaasti mukana. Eläinpussiin oli ilmestynyt myös uusi eläin, siili, joka oli viime kerralla tutustunut muihin metsäneläimiin ja muuttanut asumaan eläinpussiin heidän kanssaan. Tämä toi jälleen uuden innostavan lisämausteen toimintakertaan. Draamaosioon eli sadun esittämiseen eläinkorttien avulla löytyi riittävästi vapaaehtoisia lapsia helposti. Jotkut lapset jopa muistivat ja uskaltuivat lausumaan vuorosanoja satua luettaessa. Lopuksi rentoutuksen sijasta otimme ensimmäisen yhteiskuvan lasten kanssa.

Vaikka osallistujia tuli lisää ja innokkaita lapsia riitti, kiinnitimme huomioita siihen, että vanhemmat alkoivat pikkuhiljaa ottaa etäisyyttä toiminnasta eivätkä enää osallistuneet lauluihin ja leikkeihin yhtä aktiivisesti kuin alussa, vaan keskittyivät seuraamaan toimintaa etäämmältä. Keskustelimme asiasta palautekeskustelussa yhteistyökumppanimme kanssa ja hän oli kiinnittänyt huomiota samaan asiaan. Lisäksi draamatuokioiden vetämistä häiritsi hieman vanhempien liikkuminen tilasta toiseen. Ylimääräinen hälinä vei keskittymistä pois tuokiosta ja loi rauhatonta tunnelmaa. Päätimme keskittyä vanhempien osallistamiseen kahden viimeisen kerran aikana.

Neljäs toteutuskerta oli keskiviikkona 6.5.2015. Teemana oli osallistaa lapsia näyttelemään sadun eläinhahmoja. Lapsia oli tuokiota seuraamassa kymmenen. Lisäksi kannustimme alkupuheessa myös vanhempia osallistumaan. Viimeisillä toimintakerroilla jätimme alkuleikin pois ajan säästämiseksi. Aloitimme uusien, isompien lavasteiden esittelyllä ja kyselimme lapsilta, kuka voisi mennä mökkiin esiintymään, sillä uusi mökki oli aivan liian iso pienille eläinkorteille. Eipä aikaakaan kun lapset keksivät, että eläinkorttien sijaan he voisivat itse näyttellä eläinhahmoja.

Ohjasimme tutun virittäytymisleikin, minkä jälkeen jaoimme eläinkortit halukkaille lapsille. Vapaaehtoisia lapsia oli toimintaan tarvittava määrä, ja osa heistä lausui vuorosanoja ja luki satua yhdessä kertojan kanssa. Lapsilla oli kädessään eläinkortit koko esiintymisen ajan, jotta he muistaisivat oman roolinsa paremmin. Lisäksi kortti toimi lapsille tukena ja turvana. Sadun esittämisen jälkeen kyselimme lapsilta, millaiselta esiintyminen oli tuntunut ja otimme tutun loppurentoutuksen musiikin ja harson kanssa.

Neljännän toimintakerran jälkeisessä palautekeskustelussa keskityimme viimeisellä toimintakerralla tarvittavien rooliasujen suunnitteluun. Luovuimme alkupe raisesta ideasta, jonka mukaan olisimme tehneet sadusta näytelmän katsomoi neen, roolivaatteineen ja kasvomaaleineen. Totesimme, että toiminta olisi lapsi lähtöisempää, jos emme käyttäisi suorituspaineita lisääviä näytelmä- tai esitys sanoja, vaan lisäisimme esitykseen rooliasuiksi yksinkertaiset päähineet. Lapset lausuvat hienosti ja rohkeasti vuorosanoja jo neljännellä kerralla, joten emme halunneet pilata heidän intoaan lisäämällä jännitystä tilanteeseen, vaan pyrim me pitämään tunnelman edelleen yhtä rentona ja turvallisena kuin aiemmilla toteutuskertoilla.

Kuva 2. Eläinpähineet.

Draamaprosessimme viimeinen toteutuskerta keväällä 2015 oli keskiviikkona 13.5. Draamatuokion teemana oli, että lapset esittäisivät sadun roolivaatteisiin puettuina ja veisimme loppuun koko draamaprosessin. Toimintatuokioon osallistui tuttuun tapaan kymmenen lasta. Alkusanoissamme painotimme, että draamaprosessi päättyisi käsillä olevaan viidenteen kertaan. Lisäksi pyysimme van-

hempia täyttämään toimintakerran jälkeen suunnittelemamme palautelomakkeet.

Otimme viimeiselle toimintakerralle mukaan toiselta toteutuskerralta tutun herra Siili -käsinuken, joka kiitti lapsia siitä, että he olivat tutustuttaneet hänet toisiin metsän eläimiin. Herra Siili toi lapsille lahjaksi eläinpäähineet sadun esittämistä varten. Toiminnan aluksi otimme tutun virittäytymisleikin, jonka jälkeen jaoin lapsille eläinkortit ja -päähineet esitystä varten. Rooleissa olivat lähes samat lapset kuin aikaisemmilla kerroilla, joten satu oli heille tuttu ja he eläytyivät innokkaasti mukana. Lopuksi esiintyjille taputettiin ja osallistujista otettiin yhteiskuva. Kysyimme lasten mielipidettä viimeisestä toimintakerrasta, ja saamamme palaute oli positiivista.

Kuva 3. Näyttelijäseuruetta.

Palautekeskustelussa Perhepesän työntekijän kanssa keskustelimme koko draamaprosessin toteutuksesta ja asioista, jotka toimivat ja seikoista, jotka puolestaan kaipasivat kehitystä. Olimme yhtä mieltä toimeksiantajamme kanssa saamastamme palautteesta. Toimeksiantajamme palaute draamaprosessin toteutuksesta ja koko kehityshankkeesta löytyy raportistamme Arviointi ja pohdinta- osioista Toimeksiantajan palaute -otsikon alta.

Sovimme työelämän yhteistyökumppanimme kanssa, että tulisimme syksyllä 2015 uudestaan Perhepesään esittelemään draamaprosessin pohjalta tekemäämme tuotosta. Päätimme myös toteuttaa draamatuokioita uudestaan syksyn tullen yhden tai kahden toimintatuokion verran siten, että toimeksiantajamme ohjaisi tuokioita yhdessä toisen kehittämistyöntekijän kanssa. Tällä tavoin saisimme toimeksiantajaamme sitoutettua kehittämistoimintaamme entistäkin enemmän.

Kehittämistyömme suunnitelmat koskien syksyä 2015 eivät valitettavasti toteutuneet, sillä kesäkuussa saimme tiedon jälleen uudesta työelämän yhteistyökumppanin vaihdoksesta. Perhepesän uudeksi perheohjaajaksi valittiin Niina Laivamaa, ja kanssamme työskennelleen Saija Huttusen sijaisuus päättyi. Olimme syksyllä Niinaan yhteydessä ja kävimme esittelemässä hänelle kehittämishankkeemme ja työvälineemme syyskuussa.

Esittelimme kehittämämme työvälineen Niinalle ohjaamalla draamaprosessin ensimmäisen toimintakerran Perhepesän asiakkaille. Valitettavasti syksyn 2015 aikataulu oli puolin ja toisin niin kiireinen, ettemme saaneet uuden toimeksiantajamme kanssa sovittua tapaamista, jossa olisimme kokeilleet työvälinettä yhdessä. Uusi yhteistyökumppanimme suhtautui kuitenkin todella positiivisesti työvälineeseemme ja koko kehittämishankkeeseemme. Hän oli kanssamme samaa mieltä siitä, että avoimen päiväkodin toimintaa tulisi kehittää aiempaa tavoitteellisemmaksi ja pitkäjänteisemmäksi.

7 ILMAISUTAIDON ENSILENTO LÄHTEE NYT -OPAS

7.1 Oppaan ideointi

Kehittämistyömme tuotoksena teimme oppaan draamakasvatuksen käytöstä avoimessa varhaiskasvatuksessa. Oppaan tarkoituksena on perehdyttää ja rohkaista Perhepesän työntekijää hyödyntämään kehittämäämme työvälinettä omassa työssään. Aloitimme oppaan ideoinnin kesäkuussa. Kävimme ensimmäiseksi läpi omia kenttämuistiinpanojamme kehittämishankkeen toteutusvaiheesta ja vertailimme niitä muistioihin, joita olimme tehneet dialogisissa keskusteluissa toimeksiantajamme kanssa toimintakertojen jälkeen. Kattavat muistiinpanot auttoivat paljon oppaan sisällön ideoinnissa. Teimme toimeksiantajalle ja Perhepesässä työskennelleelle lastenohjaajalle myös kirjallisen palautekyselyn, joiden sisältöä käytimme hyväksemme suunnittelussa.

Omista päiväkirjoista sekä muistioista nousi keskeisinä teemoina esille tuokioiden aikataulutus, osallistujien ikätason huomioiminen sekä ryhmän innostaminen ja rohkaisu mukaan toimintaan. Perhepesän työntekijät toivoivat puolestaan oppaan olevan helppolukuista ja sen sisältävän tietoa draamakasvatuksesta sekä sen vaikutuksista lapsen kasvuun ja kehitykseen.

7.2 Oppaan työstäminen

Työstimme opasta loppukesän ja saimme ensimmäisen version valmiiksi syyskuussa 2015. Hyvän ideointi- ja suunnittelutyön ansiosta oppaan sisällön tuottaminen sujui joutuisasti. Halusimme oppaasta helppolukuisen ja houkuttelevan, joten ulkoasun hienosäätö oli hidasta puuhaa. Elävöitimme opasta käyttämällä pirteitä värejä, havainnollistavia kuvia ja lennokasta kieltä.

Perhepesän asiakkaat ovat alle kouluikäisiä lapsia. Lisäksi Perhepesän ryhmät ovat avoimia, eli kuka vain voi osallistua toimintaan milloin vain. Näiden seikkojen valossa halusimme tehdä oppaasta mahdollisimman monikäyttöisen, joten

valitsimme oppaan harjoitteet ja ideat niin, että ne sopivat sovellettaviksi erikäisille lapsiryhmille sekä avoimissa että suljetuissa ryhmissä.

Veimme oppaan ensimmäisen version väliarviointia varten Perhepesän perheohjaajalle Niina Laivamaalle. Samalla esittelimme hänelle työvälineen ja ohjasimme vielä yhden toimintatuokion paikalla oleville perheille havainnollistaaksemme työvälineen ja oppaan käyttöä. Halusimme saada Perhepesän työntekijältä palautetta sekä oppaan sisällöstä että ulkoasusta ennen lopullisen version julkaisemista.

7.3 Oppaan viimeistely

Keräsimme oppaastamme palautetta Perhepesän perheohjaajan lisäksi myös ohjaavalta opettajaltamme sekä omalta opinnäytetyöryhmältämme ja etenkin opponoijiltamme. Opettajaltamme saamamme palautteen perusteella lisäsimme oppaaseen saatesanat lukijalle sekä selkeytimme oppaassa olevia luetteloita ja kirjoitusasua. Lisäsimme oppaan sivuille reunukset tuomaan väriä ja valokuvia elävöittämään kokonaisuutta.

Kehittämistyömme opponoijat saivat oppaan käteensä, kun opettajalta saamiemme korjausehdotuksien aikaansaamat muutokset olivat valmiita. Saimme oppaastamme ainoastaan positiivista palautetta, mutta he kehottivat lisäämään eläinkorttien lisäksi myös käyttämämme sadun oppaaseen, jolloin opasta voisi käyttää missä tahansa. Lisäksi saimme palautetta oppaan sähköisestä versiosta. Version avaaminen oli tuottanut vaikeuksia tietokoneilla, joissa ei ollut samaa ohjelmaa, jonka avulla opas oli tehty. Kyseisellä ohjelmalla tehtynä opas oli lisäksi niin iso, ettei sitä pystynyt välittämään eteenpäin liitetiedostona kaikissa sähköposteissa.

Viimeistelyvaiheessa saimme muutettua oppaan sähköiseen muotoon, joka on avattavissa kaikilla tietokoneilla ja joka mahtuu myös paremmin sähköpostin liitetiedostoksi. On tärkeää, että opasta pystyy levittämään sähköisessä muodossa edelleen esimerkiksi koko Liedon varhaiskasvatuksen henkilökunnalle.

8 ARVIOINTI JA POHDINTA

8.1 Palaute asiakkailta ja työelämän yhteistyökumppaneilta

Draamatuokioihin osallistuneilta lapsilta kysyttiin jokaisen toimintakerran jälkeen palautetta suullisesti. Lapsilta saamamme palaute oli ainoastaan positiivista: heillä oli ollut hauskaa ja he olivat nauttineet täysin rinnoin. Lasten vanhemmat vastasivat viimeisen toimintakerran jälkeen tekemäämme palautekyselyyn. Saimme vastauksen yhdeksältä vanhemmalta. Määrä on kattava, sillä tuokioihin osallistui keskimäärin 8-12 lasta vanhempineen. Vastanneista yksi oli osallistunut toimintaan vain kerran, kaksi vanhempaa lapsineen kaksi kertaa, viisi vanhempaa neljä kertaa ja yksi vastanneista oli ollut mukana kaikilla kerroilla.

Vastanneista vanhemmista kaksi suhtautui draamatuokioihin välinpitämättömästi ja kaksi myönteisesti. Innostuneesti draamatuokioihin suhtautui viisi vastanneista. Lisäksi viisi vanhemmista kertoi lapsensa ilmentävän kotona draamatuokiossa käytettyjä lauluja, leikkejä ja satua. Neljä vastanneista vanhemmista koki, ettei draamalla ole ollut vaikutusta hänen ja hänen lapsensa väliseen vuorovaikutuksen edistäjänä. Kolmen vastaajan mielestä vaikutusta oli. Lomakkeissa mainittuja vaikutuksia oli yhteinen keskustelunaihe sekä draamatuokioiden myötä tapahtunut yhteisten lauluhetkien lisääntyminen.

Palautelomakkeisiin vastanneista vanhemmista yksi koki, ettei draamalla ole vaikutusta vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen edistäjänä. Seitsemän vastaajaa puolestaan uskoivat, että draamalla on positiivinen vaikutus vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen edistäjänä. Vastaajista kuusi oli sitä mieltä, että Perhepesä saisi järjestää vastaavanlaista toistuvaa toimintaa enemmänkin. Yksi vastaajista ei osannut sanoa mielipidettään asiasta, ja yhden vastaajan mielestä toistuvaa toimintaa ei tarvitse olla lainkaan.

Keskustelimme työelämän yhteistyökumppanimme Saija Huttusen kanssa viimeisen draamatuokion jälkeen toteuttamastamme draamaprosessista. Hänen mielestään draamatuokiot olivat innostavia ja niihin oli helppo lähteä mukaan.

Omalla toiminnallamme loimme innostavan ja turvallisen ilmapiirin, joka rohkaisi lapsia ja joitain aikuisiakin heittäytymään mukaan. Toiminta osallisti lapsia hyvin ja sitoutti heitä toimintaan. Tästä kertoi se, että toiminnassa oli mukana viisi lasta, jotka esittivät aina samaa eläintä. Ainoastaan kahden eläinhahmon esittäjät vaihtuivat. Pohdimme yhdessä, että draamaprosessi olisi voinut olla jopa vielä pidempi, esimerkiksi kuuden tai seitsemän toimintakerran mittainen. Tällöin olisimme voineet toteuttaa yhdessä lasten ja aikuisten kanssa isomman loppuproduktion esimerkiksi Perhepesän kevätjuhlaan.

Kehitettävää draamaprosessista jäi vanhempien innostamisessa ja osallistamisessa. Vanhemmille olisi voinut antaa esimerkiksi jonkun roolin sadun lukijana. Vanhemmat olisivat voineet esimerkiksi sanoa kaikki yhteen ääneen ”kop kop kop” satuun sopivissa kohdissa, jotta heidän keskittymisensä olisi riittänyt tuoki-
on loppuun saakka. Saija pohti myös, olisiko yhdessä tehdyt pelisäännöt sitout-
tanut vanhempia toimintaan enemmän. Tuokioiden aikana lapset keskittyivät
toimintaan, mutta aikuiset juttelivat ja liikkuivat tilasta toiseen toimintaa häiritse-
västi.

Palautekeskustelun lisäksi Saija täytti kirjallisen palautteen, jossa arvioi toiminnamme vaikuttavuutta Perhepesässä. Saija koki, että suurin osa vanhemmista suhtautui draamatuokioihin positiivisesti ja osa innostuneesti. Lapset olivat hänen mielestään draamatuokioista innoissaan. Saijan mielestä draaman käyttämisellä työvälineenä on positiivinen vaikutus lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen edistäjänä. Saija koki innostuneensa useita kertoja toistuvasta toiminnasta Perhepesässä ja totesi, että sitä voisi olla siellä nykyistä enemmän.

Saija piti tekemäämme työvälinettä hyvänä. Hän kuvaili sitä muuntautumiskykyiseksi: työvälinettä on helppo kehittää entistäkin paremmaksi ja lapsille se on tuttu ja turvallinen, koska se sisältää paljon toistoa. Saijan mielestä työväline motivoi draamakasvatuksen käyttöä Perhepesän toiminnassa. Haasteena työvälineen käyttöönotossa Saija koki henkilökunnan sitouttamisen. Työntekijän tulisi olla kunnolla perehdytetty käyttämään työvälinettä, sillä muutoin riskinä on, että se jää ”pölyttymään laatikon pohjalle”.

Työvälineen valmistuttua lopulliseen muotoonsa saimme palautetta myös Perhepesän perheohjaaja Niina Laivamaalta. Hänen mielestään työväline on monipuolinen kokonaisuus lapsille. Siinä yhdistyvät erilaiset ilmaisun muodot kuten tarina, musiikki sekä askartelu, ja sitä on helppo muokata eri-ikäisten lasten tarpeita vastaavaksi. Työväline on helppokäyttöinen, ja sen sisältämässä tarinassa on paljon toistoja ja laulut ja lorut ovat tuttuja, joten työvälineen käyttö vieraassakin lapsiryhmässä onnistuu. Parhaiten Niinan mielestä työväline sopii käytettäväksi 4-5-vuotiaiden lasten kanssa. Työväline oli tehty lapset huomioon ottaen ja työvälineen käyttöönotto on helppoa selkeän oppaan ansioista.

Niina olisi toivonut, että työvälineessämme olisi näkynyt enemmän lapsen kädenjälki. Olisimme esimerkiksi voineet tehdä joitain työvälineen osia yhdessä lasten kanssa askarrellen. Lasten osallisuus työvälineen tekoon olisi voinut sitouttaa lapsia vielä enemmän mukaan toimintaan. Lisäksi oppaaseen olisi saanut lisättyä kuvia rekvisiitan valmistuksesta yhdessä lasten kanssa. Tällöin uusi työvälineen käyttäjä olisi voinut saada siitä lisää ideoita omaan draamaprosessiinsa lasten kanssa.

8.2 Itsearviointi työskentelystä

Kehittämistyönämme oli lisätä tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa Perhepesässä sekä kehittää ohjattua draamakasvatuksellista toimintaa. Kehittämistehtävänäme kokeilimme uutta menetelmää draamakasvatuksen käyttöön Perhepesässä ja opastimme työntekijöitä tähän tarkoitukseen kehittämämme työvälineen käytössä. Työvälineen avulla halusimme kehittää Perhepesän toiminnan sisältöä ja jatkuvuutta, mikä osaltaan edistää myös avoimen päiväkodin vetovoimaisuutta.

Onnistuimme kehittämään toimivan, monipuolisen ja helppokäyttöisen työvälineen draamakasvatuksen käyttöön avoimessa varhaiskasvatuksessa. Työväline madaltaa kynnystä draaman käyttöön ja sen sisältämät osat eli satukirja ja eläinkortit motivoivat osallistumaan toimintaan. Työvälineeseen on lisäksi helppo lisätä uusia elementtejä lapsiryhmän tarpeiden mukaan. Työvälineen sisäl-

tämiä esimerkkituokioita voi käyttää kerran tai kaksi, tai sen pohjalle voi suunnitella monta kuukautta kestävänsä prosessin. Perhepesän asiakkailta ja työntekijöiltä tulleen palautteen mukaan jatkuvalla toiminnalla on kysyntää Perhepesässä. Olimme kehittämishankkeemme myötä edelläkävijöitä Perhepesän toiminnan kehittämisessä tavoitteellisempaan ja jatkuvampaan suuntaan.

Toisena kehittämistehtävänäimme kartoitimme lasten vanhemmilta sekä työntekijöiltä, mitä mahdollisia positiivisia vaikutuksia draamapedagogiikalla on aikuisen ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. Halusimme kehittämistyössämme vastauksen myös tähän kysymykseen, sillä lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen on yksi Perhepesän tärkeimmistä tehtävistä. Tämä kysymys vastaa siihen, miksi draama menetelmänä sopii niin hyvin Perhepesään käytettäväksi ja miksi työvälineemme sopii juuri avoimeen varhaiskasvatukseen.

Positiivisten vaikutusten etsimisessä onnistuimme kohtalaisesti. Emme onnistuneet työvälinettä kokeiltaessa osallistamaan lasten vanhempia toimintaan niin paljon kuin olisimme halunneet. Vaikka vanhemmat eivät aktiivisesti osallistuneetkaan lastensa kanssa draamatuokioihin, palautekyselyyn vastanneista yhdeksästä vanhemmasta seitsemän koki draamalla olleen positiivisia vaikutuksia vuorovaikutussuhteeseen. Tulos oli mielestämme ristiriitainen. Jos vanhempien mielestä draamalla on positiivinen vaikutus lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen, niin miksi vanhemmat eivät aktiivisesti osallistuneet lasten kanssa draamatuokioihin? Onnistuimme kuitenkin saamaan kolmelta vanhemmalta konkreettisia esimerkkejä positiivisista vuorovaikutustilanteista, joissa draamatuokioilla oli ollut olennainen rooli. Palautekyselyissä mainittiin muun muassa, että draamahetkien myötä yhteiset lauluhetket olivat lisääntyneet ja lapsi ja vanhempi olivat saaneet aikaan yhteisiä keskusteluja.

Toimivan työvälineen draamakasvatuksen käyttöön luotuamme ja draaman positiivisten vaikutusten toteutuksen jälkeen viimeisenä kehittämistehtävänäimme oli juurruttaa draamakasvatus uutena menetelmänä pysyväksi osaksi Liedon Perhepesän työntekijöiden toimintaa. Valitettavasti työelämän yhteistyökump-

panimme vaihtui kehittämishankkeemme aikana kolme kertaa, joten kehittämiss-hankkeemme juurruttamisosion voidaan sanoa epäonnistuneen.

Suunnitelmamme juurruttamisessa oli, että keväällä työelämän yhteistyökump-panimme seuraisi ja havainnoisi työvälineemme käyttöä ja syksyllä perehdyttäi-simme hänet sen käyttöön niin, että hän olisi mukana ohjaamassa yhtä tai kahta toimintatuokiota, jossa työvälinettä käytetään. Suunnitelmamme ei kuitenkaan toteutunut, sillä työelämän yhteistyökumppanimme vaihtui syksyllä, eikä aikaa riittänyt puolin ja toisin muuhun kuin työvälineen pikaiseen esittelyyn ja sen käy-tön näyttämiseen. Toivomme syvästi, että kehittelemäämme työvälinettä käyte-tään Perhepesässä jatkossakin, mutta on silti pohdittava, miten kehittämis-työmme aikana tapahtuneet työelämän yhteistyökumppanien vaihdokset vaikut-tavat hankkeemme tuloksiin, vaikuttavuuteen ja juurtumiseen.

Kokonaisuutena kehitystyössämme on ollut sekä onnistumisia että epäonnea. Alkuvuoden ideastamme on versonut hyvä ja toimiva työväline. Teimme tarkkaa tausta- ja suunnittelutyötä kehittämistyön alusta alkaen. Kevään aikana tiivis yhteistyö työelämän yhteiskumppanimme kanssa mahdollisti suunnitelmiamme jatkuvan uudelleen kehittämisen. Kokeilevan toiminnan ja toimivien palautelo-makkeiden ansioista saimme hyödyllistä tietoa oppaan koontiin sekä vastauksia kehittämistehtäviimme. Olemme pysyneet aikataulussa koko kehittämistyön ajan ja työparityöskentelymme on ollut sujuvaa. Olemme onnistuneet hyödyn-tämään omia vahvuuksiamme kehittämistyön tekemisessä ja oppineet toisil-tamme paljon.

Kehittämistyössämme on ollut kuitenkin myös epäonnea työelämän yhteistyö-kumppanien vaihtuvuuden vuoksi. Kaikki kolme työelämän yhteistyökump-panimme ovat suhtautuneet positiivisesti kehittämistyöhömme, mutta siitä huo-limatta sitouttaminen työvälineen käyttöön ja sen juurruttaminen pysyväksi työ-tavaksi Perhepesään epäonnistui työntekijöiden vaihtuvuuden vuoksi. Emme koskaan saa tietää, olisiko juurruttaminen onnistunut ilman yhteistyökump-panivaihdoksia, mutta uskomme, että mahdollisuutemme olisivat kyseisessä tapauksessa olleet paljon paremmat kuin kehittämistyömme aikaisissa olosuh-teissa.

Olemme jääneet paitsi myös koko kehitystyön prosessin arvioinnista. Emme ole pystyneet saamaan työelämän yhteistyökumppaniltamme arviota koko kehittämishankkeesta prosessina, vaan olemme saaneet palautetta eri työvaiheiden osista. Työelämänyhteistyökumppanin antama palaute koko kehittämistyön prosessista olisi hyödyttänyt meitä kehittämistyöntekijöinä mahdollisissa tulevilla samankaltaisissa prosesseissa.

8.3 Pohdintaa kehittämistyön levityksestä ja jatkokehittämisestä

Kehittämistyömme tuotos eli opas draamakasvatuksen käytöstä avoimessa varhaiskasvatuksessa jää Perhepesään yhdessä tekemiemme satukirjan, eläinkorttien ja eläinpussin kanssa. Perhepesässä on avoimen päiväkodin lisäksi myös kerhotoimintaa, jossa työvälinettä voi myös hyödyntää. Kehittämistyön levittäminen oli mielessämme jo kehittämishankkeemme prosessin alkuvaiheessa ja meille oli selvää, että halusimme koota oppaan hyödynnettäväksi kaikessa varhaiskasvatuksessa toimintaympäristöstä riippumatta. Opas sisältää eläinkortit, sadun ja valmiit rungot draamatuokioiden pitämiseen. Oppaan käyttäjä pystyy siis tekemään itse omat eläinkortit sekä satukirjan ja opas ohjeistaa niiden käyttöön. Opasta voi käyttää sähköisesti tai sen voi tulostaa.

Oppaan levittäminen sähköisessä muodossa onnistuu helposti. Kehittämistyömme raportti ja opas on lähetetty Liedon varhaiskasvatusjohtajalle ja toivomme on, että hän välittäisi oppaan edelleen Liedon kaikkiin päivähoitoyksiköihin käytettäväksi. Lisäksi me molemmat kehittämistyöntekijät työskentelemme varhaiskasvatuksessa, ja kummallakin on tarkoituksena tehdä vastaava työväline omille työpaikoillemme. Työväline on toimiva ja helppokäyttöinen, joten toivomme että sitä hyödynnetään eri toimintaympäristöissä monipuolisesti.

Kehittämistyömme tuotos on helposti muokattavissa ja sitä pystyy jatkokehittämään monella eri tavalla. Oppaan sisältämät toimintarungot ovat muokattavissa mille tahansa sadulle sopiviksi ja erilaisia hahmoja voi tehdä itse, yhdessä lasten kanssa tai käyttää hyväksi jo olemassa olevia materiaaleja. Erilaisia satuja voi lisätä satukirjaan aina niitä käytettäessä ja kaikki käytetyt hahmot löytyvät

samasta eläinpussista. Satujen ja hahmojen monipuolisen käytön jälkeen työvälineestä pystyy kehittämään jopa kokonaisen satukirjan, jossa ovat mukana hahmot ja muuta oheismateriaalia myytäväksi varhaiskasvattajille sekä sadusta ja ilmaisusta kiinnostuneille.

8.4 Tulevaisuus sosiaalialan moniosaaajana

Tämän kehittämistyön jatkokehittely jää meidän osaltamme toistaiseksi ideaasteelle. On tullut aika päättää tämä hanke ja jatkaa kohti uusia haasteita. Kehittämistyö on opettanut meitä molempia valtavasti. Draamapedagogiikka ja sen hyödyntäminen oli uutta meille molemmille. Tietoperustaa ja toiminnan suunnittelua varten kahlasimme läpi lukemattomia kirjoja, joista saimme uutta tietoa ja vahvistusta oletuksillemme draaman monista hyödyistä ja ulottuvuuksista.

Valmistumme molemmat sosionomeiksi lastentarhanopettajan pätevyydellä. Kehittämistyömme aihe draamapedagogiikka on niin monipuolinen, että sen elementtejä voi hyödyntää, tekipä töitä sitten sosionomin tai lastentarhanopettajan nimikkeen alla. Työelämän yhteistyökumppanimme Perhepesä tutustutti meidät lisäksi uuteen maailmaan: avoimeen varhaiskasvatukseen. Pääsimme näkemään ja kehittämään avointa varhaiskasvatustoimintaa, joka oli meille ennestään vierasta. Kehittämishankkeemme aikana tapasimme lapsien lisäksi heidän vanhempiaan ja teimme yhteistyötä myös heidän kanssaan. Olemme saaneet runsaasti lisää varmuutta perheiden kohtaamiseen, mikä on tärkeää tulevaa ammatillista uraamme ajatellen.

Yhteistyö Perhepesän kanssa toimi, vaikka muuttuvia osia oli paljon. Kehittämistyön aikana ilmennyt epävarmuus ja muutokset eivät missään vaiheessa masentaneet meitä. Opimme stressinsietokykyä ja työskentelemään muuttuvissa olosuhteissa. Tämä kokemus auttaa meitä varmasti tulevaisuuden työntekijöinä jatkuvasti muuttuvalla työkentällä. Opettavaista kokemusta ja yhtä uutta työvälinettä rikkaampana lähdemme omalle ensilennollemme varhaiskasvatuksen maailmaan.

LÄHTEET

- Alila, K.; Kahiluoto, T.; Pekuri, H-M. & Pirhonen, E-R. Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän raportti. Viitattu 13.2.2015 <http://www.minedu.fi/OPM/> > julkaisut
- Heikkinen, H. 2005. Draamakasvatus – opetusta, taidetta, tutkimista. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Heinonen, S. & Suojala, M. 2001. Lapsi elää satua. Teoksessa Karppinen, S.; Puurula, A. & Ruokonen, I. Taiteen ja leikin lumous. Tampere: Tammer-Paino Oy, 144-156.
- Helenius, A.; Jäälinoja, P. & Sormunen, H. 2000. Sesam! Avaimia esiopetuksen draamapedagogiikkaan. Jyväskylä: Atena.
- Helenius, A. & Lummelahti, L. 2013. Leikin käsikirja. Juva: Bookwell.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. 1. painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Kalliala, M. & Tahkokallio, L. 2001. Yhteinen leikki. Teoksessa Karppinen, S.; Puurula, A. & Ruokonen, I. Taiteen ja leikin lumous. Tampere: Tammer-Paino Oy, 33-61.
- Kariluoma, V. 2013. Avoimien varhaiskasvatuspalveluiden tilannekatsaus 2013. Turku: Sivistystoimiala, Varhaiskasvatus. Saatavissa myös <http://www05.turku.fi/ah/kasosvpj/2013/0529004x/Images/1240325.pdf>.
- Kotka, R. 2011. Tarinat tunteiden tulkkina. Toiminnallisia ideoita satujen ja draaman maailmasta. Juva: Bookwell Oy.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino
- Lieto 2013. Varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 19.5.2015 www.lieto.fi >Päivähoito ja koulutus >Varhaiskasvatus >Varhaiskasvatussuunnitelma.
- Lieto 2014. Toiminta-ajat Perhepesässä. Viitattu 19.5.2015. www.lieto.fi > Päivähoito ja koulutus > Varhaiskasvatus > Avoin päiväkotitoiminta > Toiminta-ajat Perhepesässä
- Lieto 2015. Avoin päiväkotitoiminta Perhepesä. Viitattu 19.5.2015. www.lieto.fi > Päivähoito ja koulutus > Varhaiskasvatus > Avoin päiväkotitoiminta
- Lindqvist, U. 2008. Varhainen tuki - kohti hyviä käytäntöjä. Helsinki: Paintek Pihlajamäki Oy.
- Liukko, S. 1998. Ilmaisua ipanoille. Rauma: Kirjapaino Oy c West Point.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015. Varhaiskasvatus on lapsen oikeus - MLL:n lausunto varhaiskasvatuslaista. Viitattu 13.2.2015 www.mll.fi > medialle > kannanotot ja lausunnot
- Mäntymaa, M. 2006. Early Mother-Infant Interaction. Determinants and Predictivity. Academic Dissertation. Tampere: University of Tampere. Saatavissa myös <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67591/951-44-6604-7.pdf?sequence=1>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2015. Varhaiskasvatuslaki. www.minedu.fi > Koulutus & varhaiskasvatus > Koulutuspolitiikka > Lainvalmistelu > Varhaiskasvatuslaki

Owens, A. & Barber, K. 2014. Draamakompassi – prosessidraaman suunnittelu, käytännön työskentely, arviointi ja reflektointi. Helsinki: Picaset Oy.

Salo, S. (2003). Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY.

Salomaa, H. & Supperi, M. 2010. Avoin päiväkotikiitos lapsiperheiden kohtaamispaikkana. Vanhempien kokemuksia Seinäjoen avoimesta päiväkodista. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Saatavissa myös http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/22515/Salomaa_Hanna.pdf?sequence=1.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetöihin. Tampere: Juvenes Print Oy.

Sinkkonen, J. (2001). Lapsen puolesta. Helsinki: WSOY.

Stakes 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015a.. Lastensuojelun käsikirja. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ehkäisevänä työnä. Viitattu 11.2.2015. <http://www.thl.fi/fi/> > Lastensuojelun käsikirja > Työprosessi > Ehkäisevä lastensuojelu > Esimerkkejä ehkäisevän lastensuojelun toimintamuodoista > Avoimet varhaiskasvatuspalvelut.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015b. Vammaispalvelujen käsikirja. Vertaistuki - "en olekaan ainut". Viitattu 12.2.2015. <http://www.sosiaaliporssi.fi> > Vammaispalvelujen käsikirja > Itsenäisen elämän tuki > Vertaistuki.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press.

Toivanen, T. 2010. Kasvuun! - Draamakasvatusta 1-8 – vuotiaille. Helsinki: WSOYpro Oy.

Toivanen, T. 2009. Draamakasvatuksen mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Ruokonen, I.; Rusanen, S. & Välimäki, A. (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 30-35.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Virtuaali ammattikorkeakoulu 2010. Toiminnallinen opinnäytetyö. Viitattu 19.5.2015 <http://www2.amk.fi/digma.fi> Opinnäytetyön ohjausprosessi > erilaiset opinnäytetyöt > Monimuotoinen / toiminnallinen opinnäytetyö > Monimuotoinen / toiminnallinen opinnäytetyö

Liite 1. Tutkimuslupa

LIEDON KUNTA

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

Päätöksentekijä:
SivistysjohtajaPäivämäärä: 20.4.2015
Pykälä 33/2015

Asia	Tutkimusluvan myöntäminen/ Turun Ammattikorkeakoulu
Asianosaiset	Liedon kunta ja Eliisa Ketola/Turun Ammattikorkeakoulu, Sosiaalisen koulutusohjelma
Selostus asiasta	Turun Ammattikorkeakoulun opiskelijat Eliisa Ketola ja Tellu Leino anovat lupaa opinnäytetyöhönsä liittyvän aineiston kokoamiseksi Avoimen päiväkodin Perhepesässä. Opinnäytetyönä tuodaan draamakasvatus avoimeen varhaiskasvatukseen. Aineistoa kerätään pitämällä toimintahetkiä, joita havainnoidaan ja joista kerätään palautteet sekä työntekijöiltä että asiakkailta. Toteutus 7.4. - 15.5.2015 välisenä aikana. Aineistot ovat luottamuksellisia. Tutkimuksen tulokset ovat Liedon kunnan varhaiskasvatusjohtajan käytössä.
Perustelu (lain, asetuksen tai kunnallisen säännön kohdat, määräykset ja sopimukset)	Hallintosääntö 30 §
Lisätietoja antaa	Elina Lindholm, puh. (02) 4873 3202 Varhaiskasvatusjohtaja
Päätös	Myönnetään luvan Eliisa Ketolalle ja Tellu Leinolle suorittaa opinnäytetyöhönsä " Ilmaisuiden ensi-ilta Perhepesässä - Opa draamakasvatukseen käytöstä avoimessa varhaiskasvatuksessa" liittyvän aineiston keruuseen Liedon Perhepesässä ajalla 7.4. - 15.5.2015 välisenä aikana. Tutkimuksessa noudatetaan ehdotonta luottamuksellisuutta. Lopullinen tutkimusraportti pyydetään lähettämään sähköisesti Liedon kunnan sivistysjohtajalle sekä varhaiskasvatusjohtajalle (etunimi.sukunimi@lieto.fi).
Viranomaisen allekirjoitus	 Laila Mäkelä, Sivistysjohtaja Nimen selvitys
Oikaisuvaatimusoikeus	Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asiantoinen) eikä kunnan jäsen.
Oikaisuvaatimusviranomainen	Viranomaisen, jolle oikaisuvaatimus tehdään, osoite ja postiosoite Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta Kirkkotie 13, PL 24, 21421 LIETO kirjaamo@lieto.fi
Oikaisuvaatimusaika ja sen alkaminen	Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana.
Päätöksen nähtäväksi asettamispyynti	Tämä päätös on asetettu yleisesti nähtäväksi 24.4.2015 arkistosihteerillä.
Oikaisuvaatimuksen sisältö ja toimittaminen	Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on tekijän allekirjoitettava. Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle ennen oikaisuvaatimuksen päättämistä.
JAKELU:	Asianosaiselle Paikkasihteerille Arkistosihteerille/ki Varhaiskasvatusjohtajalle, Riitta Kojon/Perhepesä

Liite 2. Mainos

Ilmaisun ensilento Perhepesässä!

Tervetuloa mukaan elävöittämään satujen maailmaa kanssamme! Olemme sosionomiopiskelijoita Turun ammattikorkeakoulusta, ja nyt viimeisenä kouluvuotenaamme teemme opinnäytetyömme Liedon Perhepesään. Tavoitteenamme on piristää Perhepesän arkea tuomalla siihen mukaan ilmaisutaitoa, elämyksiä ja luovaa osallistumista.

Toteutamme viisi toimintatuokiota, joissa elävöitämme eläinaiheista satua laulaen, leikkien ja näytellen. Toimintatuokioiden toiminta-ajat (ajat ovat viitteellisiä):

Keskiviikko 15.4. klo. 10:15 – 10:45

Keskiviikko 22.4. klo. 10:15 – 10:45

Keskiviikko 29.4. klo. 10:15 – 10:45

Keskiviikko 6.5. klo. 10:15 – 10:45

Keskiviikko 13.5. klo. 10:15 – 10:45

Tuokit ovat avoimia kaikille alle kouluikäisille lapsille ja heidän vanhemmilleen. Toiminta on suunniteltu niin, että jokainen lapsi pystyy osallistumaan oman kehitystasonsa mukaan.

Lähde kanssamme ilmaisutaidon ensilenolle ja mukaan satujen ihmeelliseen maailmaan!

Toivottavasti tapaamme pian!

Terveisin,

Eliisa Ja Tellu

Liite 3. Palautelomake asiakkailla

Ilmaisutaidon ensilento Perhepesässä - Palaute

1. Lapsenne ikä: _____

2. Kuinka monta kertaa osallistuitte draamatuokioihin?
1 2 3 4 5

3. Mistä saitte tiedon Perhepesässä toteutettavista draamatuokioista?
 - a) Mainoksesta
 - b) Viikko-ohjelmasta
 - c) Työntekijältä
 - d) Muualta, mistä? _____

4. Miten olette suhtautuneet Perhepesässä toteutettuihin draamatuokioihin?
 - a) Olen ollut innostunut niistä
 - b) Olen suhtautunut myönteisesti
 - c) Olen suhtautunut niihin välinpitämättömästi
 - d) Mielestäni draamatuokiot olivat tarpeettomia

5. Miten kuvailisitte lapsenne suhtautumista draamatuokioihin?
 - e) a) Hän oli innostunut niistä
 - f) b) Hän suhtautui myönteisesti
 - g) c) Hän suhtautui niihin välinpitämättömästi
 - h) d) Mielestäni hän koki draamatuokiot tarpeettomiksi

6. Ilmentääkö lapsenne draamatuokioiden lauluja/leikkejä/satua kotona?
 1. Ei
 2. Kyllä, miten? _____

7. Koetteko draamatuokioiden vaikuttaneen teidän ja lapsenne väliseen vuorovaikutukseen/kommunikaatioon?
1. Ei
 2. Kyllä, miten? _____
- _____
- _____
8. Miten kuvailisitte draaman käyttöä lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen/kommunikaation edistäjänä?
- a) Tehokas
 - b) Positiivinen vaikutus
 - c) Ei vaikutusta
 - d) Tarpeeton
 - e) Muu, mikä? _____
9. Mitä mieltä olette useita kertoja toistuvasta toiminnasta Perhepesässä? (esim. draamatuokioiden jatkuminen viiden toimintakerran ajan)
- a) Olen innostunut
 - b) Suhtaudun myönteisesti
 - c) Suhtaudun välinpitämättömästi
 - d) Koen sen tarpeettomaksi
10. Koetko että useita kertoja toistuvaa toimintaa voisi olla Perhepesässä nykyistä enemmän?
- a) Ei
 - b) Kyllä
 - c) En osaa sanoa

Terveiset ohjaajille: _____

Kiitos palautteestanne! 😊

Liite 4. Palautelomake työntekijälle

Ilmaisutaidon ensilento Perhepesässä - Palaute

1. Miten koet vanhempien suhtautuneen Perhepesässä toteutettuihin draamatuokioihin?

- a) Innostuneesti
- b) Myönteisesti
- c) Välinpitämättömästi
- d) Muulla tavoin, miten? _____

2. Miten kuvailisit lasten suhtautumista draamatuokioihin?

- a) He olivat innostuneita niistä
- b) He suhtautuivat myönteisesti
- c) He suhtautuivat niihin välinpitämättömästi
- d) Muulla tavoin, miten? _____

3. Miten kuvailisitte draaman käyttöä työvälineenä lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen/kommunikaation edistäjänä?

- a) Tehokas
- b) Positiivinen vaikutus
- c) Ei vaikutusta
- d) Tarpeeton
- e) Muu, mikä? _____

4. Mitä mieltä olet useita kertoja toistuvasta toiminnasta Perhepesässä? (esim. draamatuokioiden jatkuminen viiden toimintakerran ajan)

- a) Olen innostunut
- b) Suhtaudun myönteisesti
- c) Suhtaudun välinpitämättömästi
- d) Koen sen tarpeettomaksi

5. Koetko että useita kertoja toistuvaa toimintaa voisi olla Perhepesässä nykyistä enemmän?

- a) Kyllä
- b) Ei
- c) En osaa sanoa

6. Voisitko ajatella käyttäväsi useita kertoja toistuvia draamatuokioita tulevaisuuden työvälineenäsi?

a) Kyllä, miksi?

b) En, miksi?

7. Mitä mahdollisuuksia koet draamakasvatuksen oppaan käyttöönotossa?

8. Mitä haasteita koet draamakasvatuksen oppaan käyttöönotossa?

9. Mitä tietoa toivoisit koostamamme oppaan draamakasvatuksen käytöstä sisältävän?

Muu palaute ohjaajille:

Liite 5. Opas

Hei Sinä Liedon varhaiskasvatuksen työntekijä!

Pitelet käsissäsi opinnäytetyömme tuotosta, opasta ilmaisutaidon ensilento! Opinnäytetyömme tavoitteena oli tuoda draamapedagogiikka uutena työvälineenä Liedon avoimeen varhaiskasvatukseen käytännönläheisen oppaan avulla.

”Draamapedagogiikkaa” ei kannata säikähtää sanahirviöiden heimolaisena—oppaamme avulla tulet huomaamaan, että draamapedagogiikan käyttö pitää sisällään hauskaa ja yksinkertaista toimintaa, joka saa parhaimmillaan aikaan paljon iloa, heittäytymistä ja naurua!

Toivottavasti oppaamme saa Sinutkin innostumaan draamapedagogiikan mahdollisuuksista!

Turun ammattikorkeakoulun Ruiskadun toimipisteellä 12.10.2015

Eliisa Ketola & Tellu Leino

sosionomiopiskelijat

Tervetuloa ilmaisutaidon ensilennolle!

Tämä opas auttaa sinua Liedon varhaiskasvatuksen työntekijä viemään 2–5 –vuotiaat lapset satujen ja mielikuvituksen ihmeelliseen maailmaan.

Opas sisältää

- ♦ perehdytyksen draamapedagogiikan hyödyistä
- ♦ esimerkkirungon draamaprosessista toimintahetkineen
- ♦ eläinkortit ja –sadun
- ♦ käytännön vinkkejä toimintahetkien toteutukseen
- ♦ listan aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta

Oletko valmis? Eiköhän aloiteta!

Mitä on draamapedagogiikka?

- ♦ Draamapedagogiikassa yhdistyvät kasvatukselliset, taidekasvatukselliset sekä teatteritaiteen opetuksessa käytettävät elementit
- ♦ Pedagogisen draaman avulla käsitellään lapsen kokemia asioita ja luodaan uusia kokemuksia leikkien, satujen ja draaman kautta

Draamapedagogiikka kehittää lapsen

- ♦ kieltä
- ♦ leikkiä
- ♦ identiteettiä
- ♦ mielikuvitusta
- ♦ tosielämän taitoja
- ♦ vuorovaikutustaitoja
- ♦ sääntöjen omaksumista
- ♦ kokemusten käsittelykykyä
- ♦ kykyä asettua toisen rooliin

Musiikki, taide,
tanssi, draama,
kädentaidot ja
kirjallisuus luovat
lapselle
merkityksellisiä
kokemuksia!

Oppaan sisältämät toimintatuokit on toteutettu Liedon avoimessa päiväkodissa Perhepesässä, mutta tuokit soveltuvat myös kerho- ja päivähoitoryhmiin!

Ennen lennolle lähtöä...

- ♦ Tämän oppaan avulla suunnittelet ja toteutat viiden toimintakerran pituisen draamaprosessin yhdessä lasten ja/tai aikuisten kanssa
- ♦ Varmistathan, että toimintatuokioiden pituus vastaa asiakasryhmäsi ikätasoa!
 - ♦ 1–3 –vuotiaat: 20 min
 - ♦ 4–5 –vuotiaat: 30 min
- ♦ Draamatuokioiden ihanteellinen ryhmäkoko on 7–12 lasta lasten kehitystasosta ja ohjaajien lukumäärästä riippuen
- ♦ Draamatuokion tulisi tapahtua toimintaympäristössä, jossa on sopivasti tilaa rekvisiitalle ja jossa ryhmällä on työskentelyrauha
- ♦ Ryhmä voi olla
 - ♦ *avoin*, jolloin tavoitteena on draaman kokeminen ja tekeminen yhdessä oppien
 - ♦ *suljettu*, jolloin edellä mainitun lisäksi tavoitteena on loppuproduktio (esim. näytelmä)

Muistathan:

- ♦ Draamatuukioihin ja niiden sisältämään toimintaan osallistuminen on aina vapaaehtoista!
- ♦ Jokainen ryhmäläinen saa osallistua draamatuukioihin omien taitojensa mukaan!
- ♦ Myös osallistumatta jättäminen on mahdollisuus; "vain" toiminnan sivusta seuraaminen on sallittua!
- ♦ Draamassa ei ole oikeaa tai väärää tapaa toimia, vaan kaikenlainen irrottelu, ilottelu ja ilmaisu ovat tervetulleita!

Näiden periaatteiden avulla madallat osallistumisen kynnystä, mikä edesauttaa draaman ja ilmaisutaidon lentoonlähtöä!

- ♦ Kaikki viisi draamatuokiota noudattavat samaa tuttua ja turvallista runkoa:

- ♦ Draamatuokioiden sisällön lisäksi on tärkeää kiinnittää erityishuomiota aloitukseen ja lopetukseen

- ♦ Aloitus

Rohkaise omalla esimerkilläsi

Korosta vapaaehtoisuutta

Innosta sitoutumaan

R
K
I

- ♦ Lopetus

Rauhoita ja rentouta

Kokoa yhteen

Ilostu seuraavasta kerrasta

8

- ♦ Draamatuokioiden sisällön perustana ovat eläinaiheiset kortit ja satu

- ♦ Satu: Mökki pellon laidalla (ks.s.30-31)

- ◇ sadussa seikkailevat Suomen luonnosta tutut eläimet
- ◇ sadun ideana on toisto: lapset oppivat vuorosanat helposti ja rakastavat toistoa
- ◇ satu on helposti muokattavissa
- ◇ sadun muuttaminen esitykseksi onnistuu vaivatta

- ♦ Eläinkortit

- ◇ madaltavat osallistumisen kynnystä
- ◇ rohkaisevat osallistumaan
- ◇ lempeät eläinhahmot houkuttelevat eläytymään

9

Draamatuokio 1: Tutustuminen ilmaisutaidon maailmaan

Aloitus

Alkuleikki

- ♦ Eläinlaulu (Niina Bell: Pienet sammakot ja muita eläinlauluja) (ks. s. 15)
- ♦ Virittäydy leikkiin lasten kanssa keskustellen ja pohtien, mitä laulun eläimet tekevät ja sanovat
- ♦ Näytä lapsille eläinpussin eläimet leikin aikana vuorotellen

Virittäytymisleikki

- ♦ Kuka saa, kuka saa, eläinpussiin kurkistaa?
- ♦ Tuttu lorupussilaulu eläinhahmoille mukailtuna
- ♦ Jokainen eläinkortti tuo mukanaan oman lorunsa, laulunsa tai leikkinsä

Satu: Mökki pellon laidalla

- ♦ Ks.s.30-31
- ♦ Lukiessasi satua elävöitä sitä eläinkorttien avulla pöytäteatterin tapaan
- ♦ Rekvisiittana voi olla esim. nukkekodista tehty mökki

Lopetus: Loppurentoutus

- ♦ Lapset makaavat lattialla leikkivarjon alla rentouttavan musiikin soidessa taustalla

Draamatuokio 2: Elävöitetään yhdessä satua

Aloitus

Herra Siili –käsinnukke

- ♦ Käsinnukkeen käyttö tempaisee lapset mukaan toimintaan
- ♦ Ohjaaja voi kysellä siililtä mm: mistä herra Siili on tullut? Mikä on herra Siilin lempiruoka? Tunteeko herra Siili muita metsän eläimiä?
- ♦ Ideana kertoa herra Siilille sadusta tuttuja eläimiä: lapset muistelevat eläimiä ja satua, joihin tutustuttiin edellisellä kerralla

Alkuleikki (ks.s.15)

Virittäytymisleikki (ks.s.10)

Satu: Mökki pellon laidalla (ks.s.30)

- ♦ Lapset pääsevät elävöittämään satua eläinkorttien avulla
- ♦ Jaa eläinkortit lapsille, ohjeista heitä kuuntelemaan tarkkaan satua ja tuomaan oma eläinkorttinsa mökkiin kuullessaan eläimen nimen

Lopetus: Loppurentoutus

Draamatuokio 3: Lapset mukaan sadun kerrontaan

Aloitus

Alkuleikki (ks.s.15)

- ♦ Edellisellä kerralla mukana ollut herra Siili-käsinukke on voittanut ujoutensa ja tutustunut muihin metsän eläimiin
- ♦ Lisää herra Siilin eläinkortti eläinpussiin muiden eläinten joukkoon
- ♦ Muistathan korostaa herra Siilin ilmestymistä pussiin!

Virittäytymisleikki (ks.s.10)

Satu: Mökki pellon laidalla (ks.s.30)

- ♦ Jaa eläinkortit vapaaehtoisille lapsille
- ♦ Lapset pääsevät itse kertomaan satua eläinkorttien avulla
- ♦ Pidä taukoja lukiessasi satua ja anna lasten täyttää tyhjät kohdat—auta tarvittaessa!

Lopetus: Loppurentoutus

Draamatuokio 4: Eläinrooleihin syventyminen

Aloitus

- ♦ Lapsia odottaa paikan päällä aiempaa isompi maja, jonka sisällä ovat eläinkortit
- ♦ Maja on niin iso, että kuusi lasta mahtuu sinne istumaan. Voit rakentaa majan esim. tuoleista, pöydästä ja huovasta.

Virittäytymisleikki (ks.s.10)

Satu: Mökki pellon laidalla (ks.s.30)

- ♦ Ohjaa lasten huomio mökkiin; mikä mökissä on erilaista kuin ennen?
- ♦ Mökki liian suuri eläinkorteille; kuka majassa voisi asustaa? Tietenkin lapset!
- ♦ Jaa roolit eläinkorttien avulla
- ♦ Rohkaise lapsia eläytymään rooliin eläinhahmona ja menemään sisälle mökkiin kun heidän eläinhahmonsa mainitaan. Eläinkortit tuovat lapsille tukea ja turvaa!

Lopetus: Loppurentoutus

Draamatuokio 5: Lapset sadun näyttelijöinä

Aloituis

- ♦ Iso maja, johon lapset mahtuvat

Virittäytymisleikki (ks.s.10)

Herra Siili –käsinnukke

- ♦ Herra Siili on kuullut eläinystäviltään, että lapset osaavat näyttellä ja tuonut mukanaan lapsille sopivat eläinpäähineet
- ♦ Tee yhdessä lasten kanssa katsomo ja aseta herra Siili keskeiselle paikalle

Satu: Mökki pellon laidalla (ks.s.30)

- ♦ Kertojan avulla lapset esittävät sadun
- ♦ Anna lapsille tilaa lausua itse vuorosanansa

Lopetus

- ♦ Lapset kiittävät yleisöä kumartaen ja niiaten, kannusta vanhempia antamaan raikuvat suosionosoitukset!
- ♦ Ottakaa lasten kanssa yhteiskuva ”näyttelijäseurueesta” muistoksi draamaprosessista!

Alkuleikki: Mukailleen Eläinlaulua (löytyy mm. levyltä Niina Bell — Pienet sammakot ja muita eläinlauluja)

minä olen hiiri, hiiri hiiri
minä olen hiiri ja osaan piipittää
piip piip piip, piip piip piip

...sammakko ja osaan kumuttaa
kurn kurn kurn, kurn kurn kurn...

...pupu ja sanon pup pup pup
pup pup pup, pup pup pup...

...siili ja syön viiliä
nam nam nam, nam nam nam...

...kettu ja olen viekkahin
shh shh shh, shh shh shh...

...susi ja osaan ulvoa
au au au, au au au...

...karhu ja osaan murista
mur mur mur, mur mur mur...

PIIP PIIP PIIP!

Minä olen harmaa hiiri!

Eläinpussilauluikseni sopivat:

Harmaa hiiritanssi

Hiirellä, hiirellä harmaa samettihattu

Hiirellä, hiirellä neljä kevyttä jalkaa

Hipsi, hapsi hiirilapsi,

hipsi, hapsi hiirilapsi

Näin se harmaa hiiritanssi

hiiren polulla alkaa

...hiirellä harmaa samettitakki...

...hiirellä harmaa samettireppu...

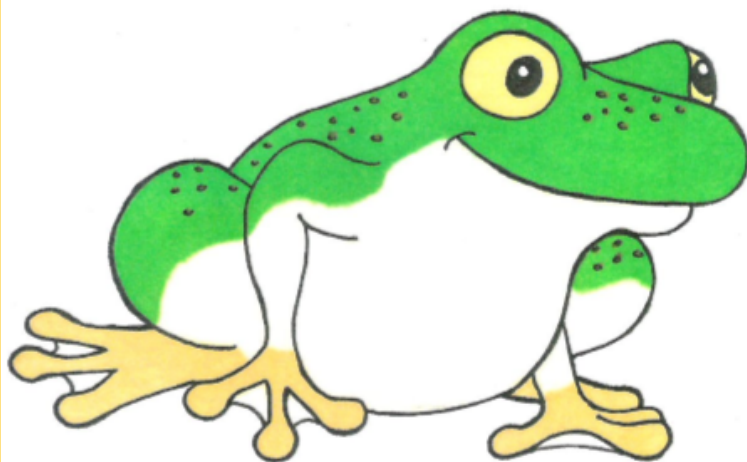
Hiiri mittaa maailmaa

Hiiri mittaa maailmaa männynneulasella

Heinäkorrella punnitsee, kovin miettii, mittailee

Järkeänsä käyttää, isolta maailma näyttää

KURN KURN KURN!

Minä olen vihreä sammakko!

Eläinpussilauluiksi sopivat:

Vekkuli sammakko

Blää-up sano vekkuli sammakko,

Blää-up sano sammakko

Ja se sammakko sanoi että dänkä dänkä dää,

dänkä dänkä dää, dänkä dänkä dää.

Blää-up, blää-up, blää-up!

(Näyttäkää lasten kanssa kieltä sanoessanne blää!)

Pienet sammakot

Pienet sammakot, pienet sammakot ne lystikkäitä on

Pienet sammakot pienet sammakot ne lystikkäitä on

Ei korvia, ei korvia, ei häntää laisinkaan

Ei korvia ei korvia ei häntää laisinkaan

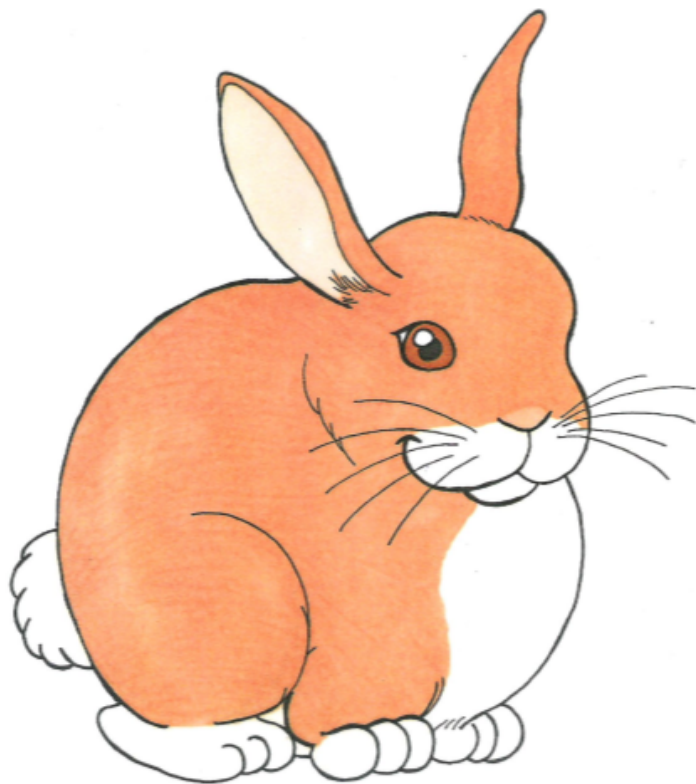
Pupujussikat, pupujussikat, ne lystikkäitä on

Pupujussikat, pupujussikat, ne lystikkäitä on

On korvat, on korvat, on hännän tyyppiä

On korvat, on korvat, on hännän tyyppiä

PUP PUP PUP!

Minä olen Jänis Töpöhäntä!

Eläinpussilauluikseni sopivat:

Huu sai-sai

Pupu meni puskaan, huu sai-sai

Pään pisti piiloon, huu sai-sai

Pupu meni puskaan, huu sai-sai

Nyt se hyppää, ai-ai-ai

HUU SAI-SAI, HUU SAI-SAI

nyt se hyppää, ai-ai-ai!

HUU SAI-SAI, HUU SAI-SAI

nyt se hyppää, ai-ai-ai!

Pupuperhe-sormileikki

Tässä isä-pupu on, tässä äidin näät

Tässä pikkupupujen kaikki näet päät

lloisina nyökkää ne toisilleen vaan,

korvansakin ristiin nämä puput saa!

NAM NAM NAM!

Minä olen Siili Piikkiselkä!

Eläinpussilaulukseni ja –lorukseni sopivat:

Simo Siili

Se on siili, Simo Siili

Jonka lempiherkkua on viili

Joka ilta rappusilta

Simo kulhon tyhjentää

Tunteellinen siili

Oi, sanoi siili, olen tunteellinen siili

Olen hyvä, kiltti, hellä ja kenelläpä, kellä

On vastaansanomista?

Se vain on surullista,

Että piikkikuoren alla siilin hellyys piili

Oi, sanoi siili, olen surullinen siili

Niin yksinäinen jotta!

Ja se on aivan totta:

Se yksinänsä eli ja piikein piikitteli,

Ja piikkikuoren alla sitten itkeskeli

SHH SHH SHH!

Minä olen Kettu Oranssihäntä!

Eläinpussiloruiksi sopivat:

Kettujen lettukestit

*On metsän kätköissä kettuja,
Jotka osaavat paistaa lettuja
Niiden lettubaari on metsän parhain
Ja tungos jo melkoinen aamuvarhain
Vaan silloin on ketuilla oikein hoppu
Kun joku huutaa: LETUT ON LOPPU!*

Ahkera repo

*Kettu leipoi keittiössä, ahkera repo ahersi
Edessä punainen essu, esiliina vyötäröllä
Otsalla hiki kimalsi, kosteaksi sai kiharat
Häntä heilui hinkalossa, jauholaarissa lepatti
Viimein kokki tuo väsähti, leipuritajun menetti
Pyörtyi, pallilta putosi, ja lankesi lattialle*

AU AU AU!

Minä olen harmaa susi!

Eläinpussilorukseni sopivat:

Susi ja kuu

Tuuli puhuu kuusikossa

Susi ulvoo kuutamossa

Aukoo suurta suutaan

Alkaa kuulle huutaa:

Juustoksi sua ennen luulin

Saduksi sen eilen kuulin

Raketit on valjastettu

Sinutkin on paljastettu!

Susiperhe

Isäsusi metsässä ulvoo kuulle

Äitisuden matka vie kotiluolan suulle

Pikkuiset sudenpennut leikkiä lyövät

Kotiluolaan kiipeävät, iltapalaa syövät

MUR MUR MUR!

Minä olen iso ja painava karhu!

Lorupussilauluikseni sopivat:

Karhu nukkuu

Karhu nukkuu karhu nukkuu talvipesässänsä

Ei ole vaaraa kellään

näin sitä leikitellään

Karhu nukkuu karhu nukkuu

Eipäs nukukaan!

Urpo ja Turpo

Minä olen Urpo ja minä olen Turpo

ja tässä on karhun tassu

Meillä on pienet pyöreät korvat ja iso pyöreä massu

...Meillä on napeista nenänpää ja

hännännöpö on hassu

...Rutistusta ja paijaamista kaipaa nallerassu

Mökki pellon laidalla

Pellon laidalla nökötti yksinäinen hirsimökki. Sen ohi juoksi harmaa hiiri. Hiiri näki mökin, koputti oveen – ”kop kop kop” - ja kysyi: ”Asuuko täällä ketään?” Kun vastausta ei kuulunut, hiiri muutti mökkiin asumaan.

Eräänä päivänä vihreä sammakko hyppeli mökin ovelle. Se koputti oveen – ”kop kop kop” - ja kysyi: ”Asuuko mökissä ketään?” Ääni vastasi mökin sisältä: ”Minä, harmaa hiiri. Entä kuka sinä olet?” Sammakko vastasi: ”Minä olen vihreä sammakko. Saanko asua kanssasi?” Hiiri vastasi: ”Tervetuloa!” Ja niin he asuivat mökissä kahdestaan.

Jänis Töpöhäntä juoksi mökin ovelle. Se koputti oveen – ”kop kop kop” - ja kysyi: ”Asuuko mökissä ketään?” Eläimet vastasivat mökin sisältä: ”Harmaa hiiri ja vihreä sammakko. Entä kuka sinä olet?” Jänis vastasi: ”Minä olen Jänis Töpöhäntä. Saanko asua teidän kanssanne?” Eläimet toivottivat sen tervetulleeksi. Ja niin he asuivat kolmistaan mökissä.

Siili Piikkiselkä saapui mökin ovelle. Se koputti oveen – ”kop kop kop” - ja kysyi: ”Asuuko mökissä ketään?” Kolme eläintä vastasi mökin sisältä: ”Harmaa hiiri, vihreä sammakko ja Jänis Töpöhäntä. Entä kuka sinä olet?” Siili vastasi: ”Minä olen Siili Piikkiselkä. Saanko asua teidän kanssanne?” Eläimet toivottivat siilin tervetulleeksi, ja niin he asuivat nelistään mökissä.

Kettu Oranssihäntä meni mökin ovelle. Se koputti oveen – ”kop kop kop” - ja kysyi: ”Asuuko mökissä ketään?” Eläimet vastasivat mökin sisältä: ”Harmaa hiiri, vihreä sammakko, Jänis Töpöhäntä sekä Siili Piikkiselkä. Entä kuka sinä olet?” Kettu vastasi: ”Minä olen Kettu Oranssihäntä. Saanko asua teidän kanssanne?” Eläimet toivottivat ketun tervetulleeksi. Ja niin he asuivat mökissä viisistään.

Harmaa susi juoksi mökin ovelle. Se koputti oveen ja kysyi: ”Asuuko mökissä ketään?” Eläimet vastasivat mökin sisältä: ”Harmaa hiiri, vihreä sammakko, Jänis Töpöhäntä, Siili Piikkiselkä ja Kettu Oranssihäntä. Entä kuka sinä olet?” Susi vastasi: ”Minä olen harmaa susi. Saanko asua teidän kanssanne?” Eläimet toivottivat suden tervetulleeksi, ja niin he asuivat kaikki kuusi mökissä.

Eräänä päivänä mökin ovelle löntysteli iso ja painava karhu. Se koputti oveen – ”KOP KOP KOP” - ja kysyi: ”Asuuko mökissä ketään?” Eläimet vastasivat mökin sisältä: ”Harmaa hiiri, vihreä sammakko, Jänis Töpöhäntä, Siili Piikkiselkä, Kettu Oranssihäntä ja harmaa susi. Entäs kukas sinä olet?” Karhu vastasi: ”Minä olen iso ja painava karhu. Haluan asua teidän kanssanne!” Eläimet vastasivat huolestuneina: ”Täällä ei ole tilaa.” Siihen karhu murahti: ”Ei se mitään. Minä voin asua mökin katolla.” Silloin eläimet kiljuivat pelästyneinä: ”Älä tule! Mökki menee rikki!”

Iso ja painava karhu ei uskonut muita eläimiä, vaan kiipesi mökin katolle. Mökki huojuu, ja katto painui alas karhun painosta. Sitten mökki kaatui, ja kaikki eläimet juoksivat kuka minnekin. Harmaa hiiri piiloutui kivikkoon, vihreä sammakko sukelsi lampeen, Jänis Töpöhäntä loikki pensaaseen, Siili Piikkiselkä ryömi koloonsa, Kettu Oranssihäntä kaivautui kannon alle ja harmaa susi juoksi luolan perimmäiseen nurkkaan. Kukaan ei nähnyt sen jälkeen eläimistä kuin pienen vilauksen, sillä niistä tuli hyvin varovaisia.

(Kotka, R. Tarinat tunteiden tulkina. Toiminnallisia ideoita satujen ja draaman maailmasta.)

Materiaalit

- ♦ eläinkortit
- ♦ eläinpussi
- ♦ satukirja
- ♦ mökki eläinkorteille (esim. nukkekoti tai askarreltu mökki)
- ♦ mökki lapsille (esim. yhdessä lasten kanssa rakennettu maja)
- ♦ huivi/harso/leikkivarjo
- ♦ CD-soitin
- ♦ rauhallista musiikkia rentoutusta varten
- ♦ päähineet
- ♦ kasvomaalit
- ♦ roolivaatteet
- ♦ katsomo
(esim. tuolit tai tyynyt)

Voit hyödyntää draamatuokioissa myös sormi- ja käsinukkeja tai pöytä-teatteria, tai vaikka askarrella tuokioiden teemaan sopivia rekvisiittoja yhdessä lasten kanssa!

Toivotamme Sinulle elämyksellistä ensilentoa!